

IZVJEŠĆE O PRIDRŽAVANJU STANDARDA I KODEKSA (ROSC)

Hrvatska**RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA**

Listopad 2007.

Sadržaj

Informativni sažetak

- I. Uvod
- II. Institucionalni okvir
 - A. *Zakonski okvir*
 - B. *Struka*
 - B.1. *Računovodstvena struka*
 - B.2. *Revizorska struka*
 - C. *Stručno obrazovanje i obuka*
 - D. *Uspostava računovodstvenih i revizorskih standarda*
 - E. *Provedba računovodstvenih i revizorskih standarda*
- III. Računovodstveni standardi u praksi
 - A. *Tvrtke realnog sektora*
 - B. *Pravni subjekti financijskog sektora*
- IV. Revizijski standardi predviđeni zakonom i njihova primjena u praksi
- V. Percepcije kvalitete financijskog izvješćivanja
- VI. Preporuke o politici

INFORMATIVNI SAŽETAK

Ovo izvješće daje ažuriranu ocjenu računovodstvenih zahtjeva, zahtjeva financijskog izvješćivanja i revizijskih zahtjeva, kao i njihove primjene u praksi u poduzećima i financijskom sektoru u Hrvatskoj. U izvješću se kao kriteriji koriste Međunarodni standardi financijskog izvješćivanja (MSFI), Međunarodni revizijski standardi (ISA), i odgovarajući dijelovi pravne stečevine Europske unije (EU) (poznati kao *acquis communautaire*).

Zakonski i institucionalni okvir

Hrvatska je postigla znatan napredak u razvoju regulatornog okvira za financijsko izvješćivanje i reviziju korporativnog sektora (gospodarstva) od objave prvog Izvješća o pridržavanju računovodstvenih i revizijskih standarda i kodeksa u 2002. godini (vidi tablicu 1.). Usklađivanje revidiranog zakonskog okvira s *acquis communautaire-om* znatno je poboljšano i njime se uspostavlja osnova za jačanje institucionalnih kapaciteta za financijsko izvješćivanje i reviziju. Međutim, nisu uključeni svi odgovarajući zahtjevi *acquis-a* pa je potreban daljnji rad u postizanju potpune usklađenosti. Na primjer, ne primjenjuje se izgled dokumenata za izvješćivanje, predviđen računovodstvenim Direktivama. Nema zahtjeva za godišnjim izvješćima uprave, pravila koja uređuju konsolidirana izvješća nisu u potpunosti obuhvaćena, a vrste revizorskih mišljenja i odgovornosti skupine (grupe) revizora nisu u potpunosti riješeni. Osim toga, treba uključiti i nedavne promjene *acquis communautaire-a* o financijskom izvješćivanju, kao što su izmijenjena Četvrta, Sedma i Osmo Direktiva Europske unije o pravu trgovačkih

Ovo izvješće izradio je tim Svjetske banke na temelju nalaza dijagnostičkog pregleda obavljenog od rujna 2006. do svibnja 2007. Članovi tima Svjetske banke bili su g. Erik van der Plaats, viši stručnjak za financijsko upravljanje, i g. David Nagy, stručnjak za korporativno financijsko izvješćivanje, te tim konzultanata u kojem su bili g. David Cairns, g. Gerald Kogler i g. Gerhard Grabner, kao i razni drugi stručnjaci.

društava (lipanj 2006.). Međutim, Vlada se obvezala postići potpunu usklađenost s odgovarajućim dijelovima *acquis communautaire-a* u vrlo kratkom razdoblju.

U skladu sa Zakonom o računovodstvu iz 2005. Hrvatska je zamijenila zahtjev za primjenu Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja za sve tvrtke, zahtjevom za obveznom primjenom Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja samo za velike tvrtke, koje kotiraju na burzi i tvrtke financijskog sektora (subjekti od javnog interesa). Međutim, proces prevođenja Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja u hrvatsko zakonodavstvo prekinut je u razdoblju od 2000. – 2004. godine, a službeno donošenje Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja u Narodnim novinama od prosinca 2006. odnosilo se na Međunarodne standarde financijskog izvješćivanja kakvo je bilo 2004. godine, bez dodatnih objava kao što su objave Povjerenstva za tumačenje međunarodnog financijskog izvješćivanja. Rezultat toga je da Hrvatska propisuje primjenu prevedenih zastarjelih standarda i tako ne primjenjuje MSFI (budući da standardi nisu ažurirani ni potpuni). Sužavanjem obujma tražene primjene MSFI, sa zahtjeva za njihovom primjenom na sve tvrtke, na zahtjev za primjenom samo za subjekte od javnog interesa, provodi se jedna od ključnih preporuka iz prethodnog Izvješća o pridržavanju računovodstvenih i revizijskih standarda i kodeksa (A&A ROSC), što je primjerenije institucionalnom kapacitetu za pravilnu primjenu MSFI. Sve ostale tvrtke mogu odabrati primjenu MSFI ili računovodstvenih standarda, koje će izdati Odbor za standarde financijskog izvješćivanja (FRC). Međutim, trenutno su zahtjevi za financijskim izvješćivanjem malog i srednjeg poduzetništva isti kao što su bili u 2002. godini i promijenit će se tek kad FRC izda računovodstvene standarde za malo i srednje poduzetništvo na osnovi MSFI i računovodstvenih Direktiva Europske unije. Okvir financijskog izvješćivanja u Hrvatskoj nije ažuriran niti potpun i nije usklađen s nizom Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja i standardima Odbora za tumačenje međunarodnog financijskog izvješćivanja, koje je usvojila Europska komisija. Osim toga, razlike između hrvatskog okvira financijskog izvješćivanja i sadašnjih MSFI mogu zbuniti strane ulagače.

Hrvatski institucionalni okvir prošao je nekoliko važnih promjena. Međutim, potrebna je daljnja izgradnja kapaciteta u pogledu praćenja, provedbe i jačanja nadzora (osim za banke), kako bi se osigurala pravilna primjena MSFI i nacionalnih računovodstvenih standarda. Početkom 2006. hrvatska Komisija za vrijednosne papire, Direkcija za nadzor društava za osiguranje i Agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja spojene su u jedno regulatorno tijelo, Hrvatsku agenciju za nadzor financijskih usluga (HANFA). To bi spajanje trebalo pomoći u izbjegavanju preklapanja i praznina u nadzoru. U ožujku 2007. Varaždinska je burza spojena sa Zagrebačkom burzom i čini jedinstvenu burzu u Hrvatskoj. Odbor za standarde financijskog izvješćivanja (FRC) i nova Hrvatska revizorska komora osnovane su u 2006. temeljem novog Zakona o računovodstvu i reviziji.

Financijsko izvješćivanje i revizija korporativnog sektora u praksi

Zakonom propisana financijska izvješća za tvrtke – osim banaka – javno su dostupna u ograničenoj mjeri. To ozbiljno dovodi u pitanje dodanu vrijednost funkcije financijskog izvješćivanja u hrvatskom (tržišnom) gospodarstvu i djelomično odražava opći nedostatak potražnje korisnika za financijskim izvješćima. Uslijed problema s pribavljanjem financijskih izvješća ROSC-ov tim nije mogao pregledati toliko financijskih izvješća koliko je namjeravao. Iako je Zakonom o računovodstvu, koji je donesen 2005. godine, predviđeno objavljivanje financijskih izvješća svih dioničkih društava, trenutni zahtjevi za podnošenjem i objavljivanjem nisu u potpunosti usklađeni sa zahtjevima *acquis communautaire-a* (Prva, Četvrta i Sedma Direktiva Europske unije o pravu trgovačkih društava i Direktiva o transparentnosti) i najboljom

praksom. Štoviše, novi Zakon o računovodstvu ne predviđa sankcije za tvrtke koje ne ispunjavaju obvezu podnošenja i objavljivanja izvješća.

Financijska izvješća revidirana kao dio ove ocjene odnose se 2005. godinu financijskog izvješćivanja i ne odražavaju utjecaj novog Zakona o računovodstvu ili MSFI donesenih u prosincu 2006. Kvaliteta revidiranih financijskih izvješća hrvatskih banaka općenito je bila dobra. To se uglavnom može pripisati pojačanom posrednom i neposrednom nadzoru Hrvatske narodne banke (HNB), kao i prijenosu znanja i stručnosti (privatnih) banaka u stranom vlasništvu. Kvaliteta financijskih izvješća društava za osiguranje nije se mogla ocijeniti uslijed teškoća u pribavljanju tih financijskih izvješća. Revizija financijskih izvješća tvrtki iz realnog sektora i mirovinskih i investicijskih fondova pokazala je niz neusklađenih pitanja.

Osim za banke trenutno ne postoji sustavna kontrola kvalitete financijskih izvješća, osim funkcije zakonske revizije. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) regulira i nadzire tvrtke koje kotiraju na burzi, kao i nebankarski financijski sektor, uključujući osiguravajuća društva, leasing društva, tvrtke za upravljanje mirovinskim fondovima i tvrtke za upravljanje investicijskim fondovima. Od svog osnivanja HANFA je stalno jačala svoje institucionalne kapacitete i trebala bi nastaviti s jačanjem svoje uloge, kako bi se zahtjevi za financijskim izvješćivanjem pravilno provodili.

Nadalje, ne postoji sustav vanjskog osiguranja kvalitete, koji bi u praksi osigurao kvalitetu zakonom propisane revizije. Novo osnovana Revizorska komora trenutno uspostavlja učinkovit sustav osiguranja kvalitete. Osim toga, od revizorskih odbora, koji su Zakonom o reviziji predviđeni za subjekte od javnog interesa, očekuje se da u buduću pozitivno utječu na kvalitetu revizije. Novim Zakonom o reviziji uspostavlja se nadzor Ministarstva financija nad Revizorskom komorom. Iako je Osmom Direktivom Europske unije o pravu trgovačkih društava predviđen nadzor bez fiksnih pravila o infrastrukturi, moglo bi biti teško zadovoljiti neke druge zahtjeve Direktive, kao što su pronalaženje većine neaktivnih profesionalaca, stručnih u području zakonske revizije.

Ključne preporuke

U ovom se Izvješću zaključuje da bi Hrvatska trebala poduzeti daljnje korake u postizanju svog cilja – uspostave snažnog okvira financijskog izvješćivanja, primjerenog potrebama hrvatskog tržišnog gospodarstva i usklađenog s *acquis communautaire-om*, međunarodnim standardima i najboljom praksom. Iako su sve preporuke u pogledu politike navedene u tablici 2. odjeljku VI. ovog izvješća važne, ključne su sljedeće preporuke:

1. Provesti u praksi objavljivanje potpunih financijskih izvješća (uključujući revizorsko mišljenje i bilješke uz financijska izvješća) svih subjekata od javnog interesa, tako da financijsko izvješćivanje može imati svoju ključnu ulogu u hrvatskom tržišnom gospodarstvu. To će zahtijevati daljnje promjene zakonskog okvira, kao i razvoj odgovarajućih institucionalnih kapaciteta.
2. Uspostaviti stalan i održiv postupak prevođenja i usvajanja Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja i tumačenja Povjerenstava za tumačenje međunarodnog financijskog izvješćivanja. Nacionalne postupke će trebati provoditi do postizanja članstva Hrvatske u Europskoj uniji, kada će Europska komisija donijeti MSFI i IFRIC za Europsku uniju i preuzeti odgovornost za njihovo prevođenje.

3. Uvesti učinkovit sustav vanjskog osiguranja kvalitete, koji podliježe javnom nadzoru, kako bi se povećalo povjerenje javnosti u funkciju revizije. To će zahtijevati stvaranje kapaciteta u okviru Revizorske komore, no uključivanje revizora profesionalaca ne smije dovesti u pitanje objektivnost i javnu vjerodostojnost kvalitete sustava osiguranja kvalitete.

4. Nastaviti s jačanjem uloge i kapaciteta HANFA-e u provedbi zahtjeva za financijskim izvješćivanjem za tvrtke koje kotiraju na burzi, društva za osiguranje i investicijske i mirovinske fondove.

Idući koraci

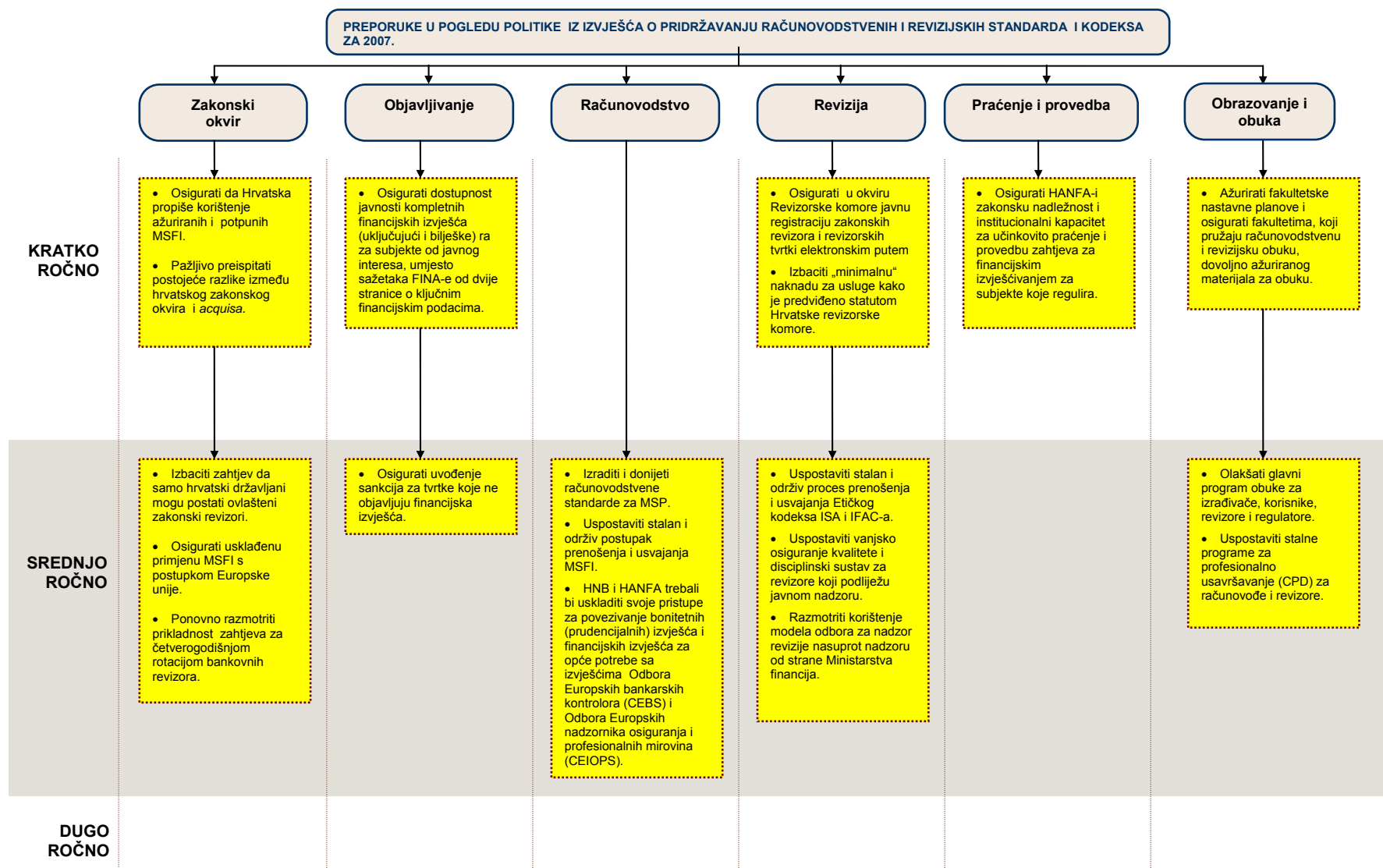
Preporuke u pogledu politike ROSC-a dane u ovom Izvješću zahtijevat će aktivnu ulogu Vlade i suradnju ključnih nositelja interesa, uključujući nadzorna tijela, računovodstvenu i revizorsku struku, te sveučilišta, okupljenih u Hrvatskom Nacionalnom upravljačkom povjerenstvu (NSC) za financijsko izvješćivanje korporativnog sektora. NSC bi trebao savjetovati Vladu o provedbi preporuka.

Na osnovi uspješnog iskustva drugih zemalja, NSC bi trebao izraditi strategiju zemlje i detaljan akcijski plan zemlje, s jasno navedenim ključnim aktivnostima, raspodjelom odgovornosti za njihovu provedbu i navođenjem potrebnih resursa. Vlada i njeni razvojni partneri trebali bi zajedno raditi u cilju osiguranja sredstava za postizanje zajedničkog cilja povećanja kvalitete financijskog izvješćivanja u Hrvatskoj. Svjetska banka obvezala se na pružanje potpore Hrvatskoj u tom postupku reforme.

Tablica 1.: Ostvareni napredak od 2002. u osnovnim preporukama iz prethodnog Izvješća o pridržavanju računovodstvenih

Ključne preporuke Izvješća o pridržavanju računovodstvenih i revizijskih standarda i kodeksa iz 2002.		Stanje iz svibnja 2007.
1	Uspostaviti hrvatski Odbor za standarde financijskog izvještavanja (FRC).	Ostvareno
2	Zahtijevati korištenje potpunih Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS) / Međunarodnih standarda financijskog izvješćivanja (MSFI) samo za tvrtke od javnog interesa – to bi trebalo uključiti (ali ne ograničiti na) tvrtke koje kotiraju na burzi, banke, društva za osiguranje, druge financijske institucije/posrednike i druge značajne komercijalne subjekte u državnom ili privatnom vlasništvu.	Ostvareno
3	Zahtijevati od malih i srednjih poduzeća korištenje standarda financijskog izvješćivanja samo kao dio usklađenog pristupa Europske unije i/ili međunarodnog pristupa.	U postupku <i>(Hrvatski Odbor za standarde financijskog izvještavanja (FRC) započeo je s izradom računovodstvenih standarda za mala i srednja poduzeća.)</i>
4	Osigurati stalno prevođenje i pravovremenu objavu Međunarodnih revizijskih standarda (ISA) i Etičkog kodeksa za profesionalne računovođe.	U postupku <i>(Nova Revizorska komora počela je s prevođenjem ISA i prenijela je Etički kodeks za profesionalne računovođe u srpnju 2007.)</i>
5	Racionalizirati različite zahtjeve za objavljivanjem i podnošenjem financijskih izvješća i financijskih podataka na osnovi zajedničke platforme financijskog izvješćivanja.	U postupku <i>(Nedavne regulatorne izmjene i dopune, ali do sada bez napretka u praktičnoj primjeni.)</i>
6	Uspostaviti mehanizme u okviru regulatornih agencija za praćenje kvalitete revidiranih financijskih izvješća subjekata nadzora i poduzimanje odgovarajućih mjera protiv onih tvrtki, članova uprave tvrtki, revizorskih tvrtki, revizora i ostalih, koji nisu zadovoljili računovodstvene i revizijske zahtjeve.	U postupku

Tablica 2. Preporuke u pogledu politike iz Izvješća o pridržavanju računovodstvenih i revizijskih standarda i kodeksa za 2007. (ROSC 2007)

NAJVAŽNIJI AKRONIMI I KRATICE

A&A	Accounting and Auditing (Računovodstvo i revizija)
ACCA	Association of Chartered Certified Accountants (Međunarodno udruženje ovlaštenih računovođa)
CEBS	Committee of European Banking Supervisors (Odbor europskih bankarskih kontrolora)
CEFTA	Central European Free Trade Association (Srednjoeuropski sporazum o slobodnoj trgovini)
CESR	Committee of European Securities Regulators (Odbor europskih regulatora za vrijednosne papire)
CG	Corporate Governance (korporativno upravljanje)
DG ENLARG	European Commission Directorate General for Enlargement (Opća uprava Europske komisije za proširenje)
DG MARKET	European Commission Directorate General for Internal Market and Services (Opća uprave Europske komisije za usluge unutarnjeg tržišta)
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development (Europska banka za obnovu i razvoj)
EU	European Union (Europska unija)
FDI	Foreign Direct Investment (izravna strana ulaganja)
FINA	Croatian Financial Agency (Financijska agencija)
FRC	Croatian Financial Reporting Council (hrvatski Odbor za standarde financijskog izvještavanja)
FSAP	Financial Sector Assessment Program (Program ocjene financijskog sektora)
GDP	Gross Domestic Product (bruto domaći proizvod)
HANFA	Croatian Financial Services Supervisory Agency (Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga)
HNB	Croatian National Bank (Hrvatska narodna banka)
HRK	Croatian Kuna (1 HRK = 0.184686 U.S. dollars) (hrvatska kuna = 0,184686 USD)
IAASB	International Auditing and Assurance Standards Board (Odbor za međunarodne revizijske standarde i osiguranje)
IAS	International Accounting Standards (now IFRS) (Međunarodni računovodstveni standardi (MRS) – sada Međunarodni standardi financijskog izvješćivanja - MSFI)
IASB	International Accounting Standards Board (Odbor za međunarodne računovodstvene standarde)
IDF	World Bank Institutional Development Fund (Međunarodni fond za razvoj Svjetske banke)
IES	International Education Standards for Professional Accountants (Međunarodni obrazovni standardi za profesionalne računovođe)

IFAC	International Federation of Accountants (Međunarodno udruženje računovođa)
IFRS	International Financial Reporting Standards (Međunarodni standardi financijskog izvješćivanja - MSFI)
IMF	International Monetary Fund (Međunarodni monetarni fond)
IPA	Instrument for Pre-Accession (Instrument pretpristupne pomoći)
ISA	International Standards on Auditing (Međunarodni revizijski standardi)
MoF	Ministry of Finance (Ministarstvo financija)
NSC	National Steering Committee (Nacionalno upravljačko povjerenstvo)
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj)
ROSC	Report on the Observance of Standards and Codes (Izvješće o pridržavanju standarda i kodeksa (ROSC))
TEMPUS	Trans-European Mobility Scheme for University Studies (Trans Europski program suradnje na području visokog obrazovanja)
VSE	Varaždin Stock Exchange (Varaždinska burza)
ZSE	Zagreb Stock Exchange (Zagrebačka burza)

I. UVOD

1. Ova je ocjena računovodstvene i revizijske prakse u Hrvatskoj dio zajedničke inicijative Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda (IMF) za izradu Izvješća o pridržavanju standarda i kodeksa (ROSC)¹. Ocjena je usmjerena na prednosti i nedostatke računovodstvenog i revizijskog okruženja, koje utječe na kvalitetu korporativnog financijskog izvješćivanja i uključuje pregled zakonskih zahtjeva i stvarne prakse. Koristi se Međunarodnim standardima financijskog izvješćivanja (MSFI)² i međunarodnim revizijskim standardima (ISA)³ kao kriterijima i oslanja se na međunarodno iskustvo i najbolju praksu. Ova je ocjena ažurirana verzija prethodnog Izvješća o pridržavanju računovodstvenih i revizijskih standarda i kodeksa (A&A ROSC)⁴, koje je provedeno 2002. godine u Hrvatskoj.

2. Izvješće uzima u obzir pravnu stečevinu Europske unije (EU) (poznato i kao *acquis communautaire*). Važnost *acquis communautaire-a* za Hrvatsku je dvostruka. Prvo, i možda najvažnije, ono predstavlja model visoke kvalitete za regulaciju računovodstva i revizije s mogućnošću primjene u zemljama različitih karakteristika. Drugo, usvajanje *acquis communautaire-a* je nužno za članstvo Hrvatske u Europskoj uniji. Ovo izvješće posebno uspoređuje hrvatski regulatorni okvir i institucionalni kapacitet u odnosu na Prvu, Drugu, Četvrtu, Sedmu i Osmu Direktivu Europske unije o pravu trgovačkih društava, kao i Direktivu o transparentnosti, Direktivu o Međunarodnim računovodstvenim standardima i Direktive o financijskim izvješćima banaka i društava za osiguranje.

3. Hrvatska je zemlja s višim srednjim dohotkom, koja je ostvarila nezavisnost 1991. godine. Ima 4,4 milijuna stanovnika. Bruto nacionalni dohodak (BND) per capita 2006.⁵ iznosio je 8.060 USD, a Bruto domaći proizvod (BNP) per capita (PPP – Purchasing Power Parity - paritet kupovne moći) iznosio je u 2006. godini 13.200⁶ USD. Hrvatska je smještena uz istočnu obalu Jadranskog mora i graniči sa Slovenijom, Mađarskom, Srbijom, Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom; dijeli i morsku granicu s Italijom. Hrvatska je podnijela zahtjev za članstvom u Europskoj uniji 2003. godine. Europska unija dala je Hrvatskoj službeni status kandidata u lipnju 2004. te su pregovori o pristupanju započeli u listopadu 2005. Hrvatska je, između ostalog, članica Grupe Svjetske banke (WB), Međunarodnog monetarnog fonda (IMF), Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD), Svjetske trgovinske organizacije (WTO) i Srednjoeuropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA)⁷

¹ Za više informacija vidi www.worldbank.org/ifa/rosc_aa.html

² Međunarodne standarde financijskog izvješćivanja izdao je Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB), nezavisno tijelo za uspostavu standarda sa sjedištem u Londonu, Ujedinjenom Kraljevstvu. IASB je u travnju 2001. objavio da će njegovi računovodstveni standardi biti nazvani „Međunarodni standardi financijskog izvješćivanja“ (MSFI). U travnju je također objavio da će usvojiti Međunarodne računovodstvene standarde (MRS), koje je izdalo Vijeće za međunarodne računovodstvene standarde (IASC). U okviru ovog izvješća izraz MSFI obuhvaća i MSFI i MRS, kao i s njima povezana tumačenja.

³ Međunarodni revizijski standardi (ISA) su standardi koje je izdala Međunarodna federacija računovođa (IFAC).

⁴ Izvješće o pridržavanju računovodstvenih i revizijskih standarda iz 2002. (2002 A&A ROSC). dostupno je na http://www.worldbank.org/ifa/Croatian%20ROSC_0602.pdf

⁵ Izvor: Svjetska banka

⁶ Izvor: CIA, Svjetska baza podataka

⁷ Nakon gotovo osam mjeseci pregovora Sporazum CEFTA 2006. potpisan je 19. prosinca 2006. između vlada Albanije, Bugarske, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore, Republike Moldove, Rumunjske, Srbije i Bivše Jugoslavenske Republike (FYR) Makedonije, kao i UNMIK/Kosovo. Tim je korakom prijašnja mreža od 32 dvostrana trgovinska sporazuma zamijenjena jednim, koji će osigurati potrebnu liberalizaciju trgovine i pojednostavljenje administrativnih postupaka u regiji Jugoistočne Europe.

4. Hrvatska i Europska unija završili su početni postupak pretpristupnog analitičkog pregleda (screeninga) i trenutno je Hrvatska od 33 poglavlja sadržanih u *acquis communautaire-u* otvorila 14 poglavlja za pretpristupne pregovore; dva su privremeno zatvorena. Ambiciozni program pregovora zahtjeva zatvaranje više od polovine od 33 poglavlja tijekom 2007. U *Izvešću o napretku Hrvatske u 2006.*, objavljenom 8. studenog 2006., Europska komisija zaključila je da se Hrvatsku može smatrati funkcionalnim tržišnim gospodarstvom. U izvješću Europske komisije o napretku u 2006. naglašeno je da je Hrvatska ostvarila daljnji napredak s ciljem ispunjavanja političkih i gospodarskih kriterija za članstvo, kao i usklađivanja s *acquis communautaire-om*. Međutim, u izvješću o napretku zaključuje se da je državna intervencija u gospodarstvu i dalje znatna. Slab napredak ostvaren je u provedbi planova privatizacije i restrukturiranja poduzeća. Razvoj privatnog sektora ometaju nedostaci u javnoj upravi i sudstvu, kao i teškoće u provedbi vlasničkih i vjerovničkih prava.”⁸

5. U 2006 zemlja je imala 1.100 bankarskih podružnica i ukupnu bankarsku imovinu u protuvrijednosti od 121% BDP-a ostvarenog u 2006. – oko dvostruko više od većine ostalih zemalja i entiteta u Jugoistočnoj Europi. Oko tri četvrtine bankarske imovine u vlasništvu je pet najvećih banaka. Dok se broj banaka smanjio sa 60 u 1998. na 33 u 2006., jačanje nekih nižerangiranih banaka lagano je smanjilo tržišni udio vodećih pet banaka. Nakon bankarske krize u 1998. i godina restrukturiranja, sektor sada ubrzano raste. U razdoblju od 2000. – 2006. zajmovi privatnom sektoru povećali su se s 36 na 72 % BDP-a, dok su se depoziti povećali s 32 na 67 % BDP-a. Hrvatska narodna banka (HNB) morala je uvesti neka regulatorna ograničenja s ciljem kontrole vanjske zaduženosti banaka, budući da su banke obično financirale domaće zajmove zaduživanjem u inozemstvu, kako bi iskoristile razliku u kamatnoj marži između Euro zone i Hrvatske.

6. Strane banke imaju u vlasništvu 91 % ukupne bankarske imovine u Hrvatskoj. Vodeća na tržištu, Zagrebačka banka u većinskom je vlasništvu Unicredito. Broj dva na tržištu, Privredna banka Zagreb (PBZ), podružnica je banke-Banca Intesa. Erste Bank Croatia je broj tri, s deset posto tržišnog udjela i planiranim daljnjim širenjem. Ostali veliki igrači u Europskoj uniji su podružnice austrijskih banka Raiffeisen International i Hypo Alpe-Adria Bank. Société Générale vlasnik je hrvatske pete najveće banke Société Générale - Splitske Banke.

7. Sektor osiguravatelja ima u vlasništvu 6 % ukupne financijske imovine, najviše u regiji. S dohotkom od premija u protuvrijednosti od 3,2 % BDP-a, hrvatsko tržište osiguranja na razvojnoj je razini sličnoj onoj u novim državama članicama Europske unije. Posljednjih godina sektor je zabilježio prosječne stope rasta od 10 posto. Polovina od 20 društava za osiguranje i 2 društva za reosiguranje u većinskom su stranom vlasništvu i čine trećinu prihoda od premija. Uz 6 osiguravajućih tvrtki s manje od jedan posto tržišnog udjela, očekuje se daljnja konsolidacija. Ukupno 29 % prihoda od premija odnosi se na životno osiguranje, što pokazuje relativnu zrelost hrvatskog sektora osiguravatelja.

8. Novi mirovinski sustav s obveznim i dobrovoljnim privatnim komponentama uveden je 2002. godine. Do 2004. mirovinski fondovi upravljali su s pola milijarde eura ulaganja za ukupno 1,1 milijuna osiguranika. Ukupno 70 posto (imovine) fondova u vlasništvu su samo dva fonda, AZ i Raiffeisen. To bi u određenom roku trebalo potaknuti razvoj tržišta kapitala. Druga kategorija institucionalnih ulagača pojavila se tijekom kuponske privatizacije krajem 1990-ih, kad je većina kupona povjerena privatizacijskim investicijskim fondovima.

9. Dok je izvoz usluga (posebno u turizmu i prijevozu) zabilježio snažan rast, to nije bilo dovoljno za premašivanje rasta uvoza roba, potaknutom visokim javnim ulaganjima. Visok deficit platne bilance sa svoje strane povećao je vanjski dug. Unatoč znatnom priljevu izravnih stranih ulaganja vanjski dug Hrvatske, iskazan u eurima, povećao se sa 61,4 % BDP-a u 2000.

⁸ Vidi DG ENLARGEMENT (Opća uprava Europske komisije za proširenje)

godini na 85,3 % u 2006.⁹ Neto izravna strana ulaganja (FDI) povećala su se na 7,4 % u 2006 (s 3,9 % u 2005.) Glavne transakcije vezane uz izravna strana ulaganja bili su ponovno uloženi prihodi i dokapitalizacija nekih banaka, kao i kupnja Plive - tvrtke proizvođača farmaceutskih proizvoda i tvrtke INA za proizvodnju nafte i plina. Najveći ulagači su bili Austrija, Nizozemska, Francuska, Njemačka i Švicarska. Izravna strana ulaganja bila su usmjerena na financijsko posredovanje, proizvodnju kemikalija i kemijskih proizvoda, proizvodnju hrane i pića, poštanske i telekomunikacijske usluge. Procjene izravnih stranih ulaganja za cijelu godinu predviđaju blagi rast¹⁰.

10. Tranzicijski pokazatelji EBRD-a za 2006. ukazuju da privatni sektor čini oko 60 % gospodarstva u Hrvatskoj, što je niže od bilo koje „nove države članice EU8+2“¹¹. Unatoč nedavnim nastojanjima još velik dio javnih i državnih poduzeća nije privatiziran, a izravna državna potpora sektoru poduzeća je visoka. Kako bi se smanjili troškovi poslovanja, Vlada je u rujnu 2006. pokrenula tzv. HITROREZ¹² (“regulatorna giljotina”), čiji je cilj smanjenje broja nepotrebnih važećih propisa, koji koče poslovne aktivnosti, za 40 % do srpnja 2007. Već bi samo to, prema nekim procjenama, moglo donijeti uštede privatnom sektoru u iznosu od 3 do 7 % BDP-a.

II. INSTITUCIONALNI OKVIR¹³

A. Zakonski okvir

11. **Na izradu hrvatskog Zakona o trgovačkim društvima utjecao je njemački model i u velikoj je mjeri usklađen s *acquis communautaire-om*.**¹⁴ U Izvješću Europske komisije o napretku Hrvatske u 2006. zaključeno je da je Hrvatska ostvarila velik napredak u usklađivanju svog regulatornog okvira vezanog uz računovodstvo i reviziju s *acquis communautaire-om*. Na području Zakona o trgovačkim društvima postojeće zakonodavstvo većinom je usklađeno s *acquis communautaire-om*, međutim, „... praćenje i provedba usklađivanja korporativnog sektora zahtjeva daljnja nastojanja.“

12. **Zakon o trgovačkim društvima regulira poslovne djelatnosti u Hrvatskoj.** Zakon o trgovačkim društvima priznaje sljedeće vrste pravnih subjekata (i) društva s ograničenom odgovornošću, (ii) dionička društvo i (iii) ortaštva. Osim toga, Zakon o trgovačkim društvima priznaje i (iv) udruge, (v) podružnice, (vi) gospodarsko interesna udruženja i (vii) javna trgovačka društva. U prosincu 2006. Hrvatska je imala 1.511 dioničkih društava i 60.951 društvo s ograničenom odgovornošću. Zakon definira pravila o osnivanju, djelatnosti i ukidanju različitih tipova pravnih subjekata. Za društva s ograničenom odgovornošću i dionička društva Zakon predviđa prava i obveze dioničara i dogovornosti i obveze tvrtke i njenih pojedinih tijela, kao što su uprava, nadzorni odbor i generalna skupština dioničara.

- *Dioničko društvo*, “d.d.”, je tvrtka čiji dioničari sudjeluju u kapitalu tvrtke, koji je podijeljen u dionice. Dioničko društva ima vlastitu pravnu osobnost, fiksni dionički kapital i združenu organizaciju, koja se sastoji od tri razine: skupštine dioničara, nadzorni odbor i uprava. Dioničari nisu zakonski odgovorni za obveze dioničkog

⁹ Izvor: Ocjena životnog standarda u Hrvatskoj od strane Svjetske banke, 2006. Hrvatska središnja banka

¹⁰ Izvor: Redovito gospodarsko izvješće Svjetske banke, siječanj 2008. Za više informacija vidi: http://siteresources.worldbank.org/INTECA/Resources/EU8+2_CroatiaSupplement.pdf

¹¹ Izraz “EU-8+2” odnosi se na sljedeće države članice Europske unije: Češka Republika, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Slovačka, Slovenija [EU8]; kao i Bugarsku i Rumunjsku [+EU2].

¹² Za više informacija vidi www.hitrorez.hr

¹³ Ovo izvješće daje prikaz zakonskih načela primjenjivih za računovodstvo, reviziju i financijsko izvješćivanje i namjera mu isključivo dati uvod u predmetna pitanja. Namjera ovog izvješća nije iscrpno tumačenje zakona niti predstavlja pravni savjet za one koji ga čitaju.

¹⁴ Izvor: Izvješće Europske komisije o napretku Hrvatske u 2006.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2006/nov/hr_sec_1385_en.pdf

društva. Minimalni udio kapitala potreban za osnivanje dioničkog društva je 200.000 HRK (oko 27.000 EUR ili 37.000 USD).

- *Društvo s ograničenom odgovornošću, "d.o.o."*, podrazumijeva ograničenu osobnu odgovornost dioničara do iznosa uloženog kapitala. Uprava društva s ograničenom odgovornošću sastoji se od jednog ili više direktora.

13. **Sljedeća tablica daje prikaz opće zakonske osnove za važne elemente financijskog izvješćivanja i revizije pravnih osoba u Hrvatskoj:**

Glavni elementi	Zakonska osnova
Izrada financijskih izvješća i odgovarajućeg okvira financijskog izvješćivanja (priznavanje i mjerenje)	Članak 18. Zakona o računovodstvu predviđa da: 1) sva velika društva i društva koja kotiraju na burzi trebaju izraditi financijska izvješća u skladu s MRS/MSFI* (objavljenim u Narodnim novinama); i 2) sva ostala društva mogu odabrati primjenu IFRS* ili standarda financijskog izvješćivanja (koje će objaviti Odbor za standarde financijskog izvještavanja (FRC).
Prezentiranje financijskih izvješća (objava, izgled dokumenta)	Članak 18. Zakona o računovodstvu predviđa da društva izrađuju financijska izvješća u skladu s MRS/MSFI* ili standardima financijskog izvješćivanja (koje će objaviti Odbor za standarde financijskog izvještavanja
Komponente financijskih izvješća (bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o novčanom tijeku, izvještaj o promjenama kapitala i izvješće uprave)	Članak 15. Zakona o računovodstvu definira financijska izvješća kao bilancu, račun dobiti i gubitka, izvještaj o novčanom tijeku, izvještaj o promjenama kapitala i bilješke uz godišnja izvješća. Nema izričitog zahtjeva za izvješćem uprave, kako je predviđeno u <i>acquis communautaire-u</i> .
Odgovornost za izradu financijskih izvješća	Članci 300a (dionička društva) i 428 (društva s ograničenom odgovornošću) Zakona o trgovačkim društvima predviđaju da je uprava odgovorna za izradu financijskih izvješća društva.
Zakonska revizija financijskih izvješća	Članak 6. Zakona o reviziji: dionička društva i društva s ograničenom odgovornošću koja prelaze određenu veličinu, kao i banke i druge financijske institucije, trebaju provesti reviziju svojih godišnjih financijskih izvješća.
Usvajanje financijskih izvješća	Zakon o trgovačkim društvima, članak 300e: generalna skupština dioničara društva usvaja financijska izvješća (i odlučuje o raspodjeli dobiti), nakon što ih odrede dioničari, nadzorni odbor i uprava društva.
Objavljivanje financijskih izvješća	Članak 20. Zakona o računovodstvu: dionička društva dužna su objavljivati svoja financijska izvješća.
Sankcije za prijevaru u financijskom izvješćivanju	Članak 21. Zakona o računovodstvu: Predstavnici društva mogu se kazniti novčanom kaznom do 50,000 kuna, a društva novčanom kaznom do 500.000 kuna, ako s namjerom pribavljanja financijske koristi izrade financijska izvješća, koja ne iskazuju istinito i pravično stanje. Društva se mogu kazniti novčanom kaznom do 500.000 za izradu financijskih izvješća na osnovi nevažeće dokumentacije.

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuju MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

14. **Uvođenje novog Zakona o računovodstvu u 2005. (Narodne novine br. 146/05) i novog Zakona o reviziji (Narodne novine br 146/05) s ciljem unaprjeđenja kvalitete financijskog izvješćivanja i revizije u Hrvatskoj poboljšali su usklađenost s *acquis communautaire-u* i međunarodnim standardima i praksom.** Ti zakoni su velik korak naprijed. Međutim, potrebna je daljnja reforma u nekim područjima, kako bi se postigla potpuna usklađenost zakonskog okvira za financijsko izvješćivanje i reviziju s *acquis communautaire-om*, kao i usklađivanje s najboljom financijskom praksom. Na primjer, obrasci za izvješćivanje Četvrte direktive Europske unije o pravu trgovačkih društava, Direktiva o izvješćima banaka i društava za osiguranje nisu u potpunosti predviđeni, konsolidirana izvješća nisu u potpunosti obuhvaćena Zakonom o računovodstvu, a vrste revizorskih mišljenja i odgovornosti skupine revizora nisu riješeni. Osim toga, osiguranje ubrzanog usklađivanja s *acquis-om* „u nastajanju“ zahtjeva provedbu nedavno donesenih izmjena i dopuna, kao što su izmjene i dopune Četvrte i Sedme direktive o pravu trgovačkih društava, koje su donesene u lipnju 2006. (izdavanje izvješća o korporativnom upravljanju, objava svim povezanim strankama i izvanbilančni dogovori), kao i izmjene i dopune Osme direktive o pravu trgovačkih društava o zakonskoj reviziji, koje su donesene u svibnju 2006.

15. **Sljedeća tablica daje pregled opće zakonske osnove za elemente financijskog izvješćivanja i revizije za svaku vrstu pravnog subjekta, kakva je bila u svibnju 2007.:**

Vrsta pravnog subjekta	Okvir financijskog izvješćivanja za pojedinačna financijska izvješća	Standardi financijskog izvješćivanja za konsolidirana financijska izvješća	Zakonska revizija (predviđena zakonom)	Podnošenje i objava financijskih izvješća ¹⁵
Društva s ograničenom odgovornošću (d.o.o.)	Za velika MSFI*; inače MSFI* ili standardi za MSP (koji će se objaviti)	Za velika MSFI*; inače kriteriji za konsolidaciju nisu posebno obuhvaćeni	Promet društava s ograničenom odgovornošću preko 30 milijuna HRK podliježe godišnjoj reviziji	Da: FINA
Dionička društva	Za velika MSFI*; inače MSFI* ili standardi za MSP (koji će se objaviti)	MSFI*	Godišnja revizija	Da: Novine, ZSE, FINA
Društva koja kotiraju na burzi	MSFI*	MSFI*	Godišnja revizija	Da: Novine, ZSE, FINA
Banke	MSFI*	MSFI*	Godišnja revizija	Da: web stranica, HNB, FINA
Osiguravajuća društva	MSFI*	MSFI*	Godišnja revizija	Da: HANFA, FINA
Investicijski fondovi	MSFI*	MSFI*	Godišnja revizija	Da: HANFA, FINA

16. **Tijela nadležna za osiguranje stabilnosti financijskog sektora (uključujući i financijsko izvješćivanje) jesu Hrvatska narodna banka (HNB), Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) i Odjel za financijske sustave Ministarstva financija Republike Hrvatske.** Funkcioniranje hrvatskog financijskog sustava u velikoj mjeri ovisi o

¹⁵ Financijska izvješća za bankarski sektor lako su dostupna na web stranicama banaka. Na internetu su bila dostupna samo neka financijska izvješća realnog sektora, odabrana za pregled kao dio ove ocjene. Nije se mogao dobiti niti jedan komplet financijskih izvješća od HANFA-e ili FINA-e. Prema tvrdnjama predstavnika HANFA-e financijska izvješća koja se podnose HANFA-i nisu javno dostupna i služe samo za potrebe nadzornog tijela.

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuje MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

aktivnostima mnogih drugih javnih i privatnih institucija, kao što su Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB), Središnja depozitarna agencija (SDA), Financijska agencija (FINA), Središnji registar osiguranika (Regos), Hrvatska banka za rekonstrukciju i razvoj (HBOR), Tržište novca Zagreb (TNZ), Zagrebačka burza (ZSE) i mnoge druge. Hrvatska udruga banaka (HUB) i Udruženje banaka u Hrvatskoj gospodarskoj komori (HGK) zastupaju interese bankarskog sektora¹⁶, dok Hrvatski ured za osiguranje i Udruženje osiguravatelja u Hrvatskoj gospodarskoj komori (HGK) zastupaju interese sektora osiguranja.

17. **Početakom 2006. nebankarski nadzor konsolidiran je u jedinstvenu instituciju, Hrvatsku agenciju za nadzor financijskih usluga (HANFA).** Komisija za vrijednosne papire, Direkcija za nadzor društava za osiguranje i Agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja spojeni su u HANFA-u, jedinstvenog integralnog regulatora s ciljem izbjegavanja preklapanja i praznina u nadzoru. Osim regulacije vrijednosnih papira HANFA regulira i nebankarske financijske posrednike, uključujući društva za osiguranje, leasing društva, tvrtke za upravljanje mirovinskim fondovima i tvrtke za upravljanje investicijskim fondovima. HANFA je odgovorna i za regulaciju i nadzor poslovnih djelatnosti pomoćnih financijskih institucija, kao što su brokerske tvrtke, tvrtke za investicijsko savjetovanje, regulirana tržišta dionica te preuzimatelje osiguravateljnog i reosiguravateljnog rizika itd. HANFA je odgovorna za uspostavu i provedbu zahtjeva za financijskim izvješćivanjem za nebankarske financijske institucije, kao i za praćenje usklađenosti sa zahtjevima za računovodstvo, financijsko izvješćivanje i zakonsku reviziju.

18. **Iako Zakon o računovodstvu (146/2005) predviđa objavljivanje (potpunih) financijskih izvješća za dionička društva, u praksi potpuna financijska izvješća mnogih tvrtki nisu dostupna javnosti.** Teškoće tima ROSC-a u pribavljanju financijskih izvješća u skladu su s anketom provedenom za vodeće hrvatske tvrtke u travnju 2007., koju je financirao USAID¹⁷. Anketa je pokazala da je dostupnost financijskih izvješća tvrtki obuhvaćenih anketom porasla sa 40 % na 51 % u 2006. Iako to ukazuje na poboljšanje, čini se da gospodarsko okruženje u Hrvatskoj ne koristi koncepciju financijske transparentnosti, kao ni koristi tržišne discipline za praćenje gospodarskih rezultata tvrtki.

19. **Tijekom prošle godine HANFA i ZSE radili su zajedno na pripremi Hrvatskog kodeksa korporativnog upravljanja.** U skladu sa Kodeksom, tvrtke bi trebale objavljivati financijska izvješća na svojoj web stranici. Osim toga, godišnje izvješće bi trebalo, osim na hrvatskom, objaviti i na engleskom jeziku. Kad bi se propisno primijenilo, Kodeks bi predstavljao velik korak naprijed u učinkovitosti hrvatskog tržišta kapitala. Kodeks korporativnog upravljanja trebao bi se primjenjivati na osnovi „usklađi ili objasni“, u skladu s međunarodnom praksom. To bi moglo ići u prilog tržišnoj disciplini u pogledu objave potpunih financijskih izvješća, ali ne predstavlja obvezu provedbe. Predstojeće Izvješće Svjetske banke o pridržavanju standarda i kodeksa (ROSC) u korporativnom upravljanju ocijenit će detaljnije Kodeks korporativnog upravljanja.

20. **FINA (“financijska agencija”) objavljuje standardne sažetke financijskih izvješća svih tvrtki. To nisu potpuna financijska izvješća i ne uključuju revizorsko izvješće.** FINA obavlja djelatnost od siječnja 2002. kao pravni slijednik Zavoda za platni promet (ZAP), ili prije toga „Službe društvenog knjigovodstva“. Služba društvenog knjigovodstva, koja je u bivšoj Republici Jugoslaviji imala isključivo pravo na vršenje transakcija plaćanja u zemlji, preustrojena je 1993. godine u ZAP. Početkom 2002. donesen je Zakon o Financijskoj agenciji, a FINA, u vlasništvu države, naslijedila je prava, obveze i imovinu bivšeg Zavoda za platni promet. FINA ima više od 5.000 zaposlenika i široku poslovnu mrežu, koja uključuje 177 poslovnih jedinica. Prema Zakonu o Financijskoj agenciji, sva dionička društva i društva s ograničenom odgovornošću trebaju FINA-i dostaviti tromjesečnu i godišnju poreznu prijavu s

¹⁶ Za više informacija vidi www.hnb.hr

¹⁷ Za više informacija vidi www.pfsprogram.org/acitivities_pfs_see_croatia.php

financijskim podacima. Podaci se pripremaju u skladu sa Zakonom o računovodstvu i stoga bi trebali biti usklađeni s MSFI*. Međutim, FINA samo vodi evidenciju sažetaka od dvije stranice o ključnim financijskim podacima (bez revizorskog izvješća i bilješki), što ne predstavlja financijsko izvješće predviđeno zakonom.

21. **U ožujku 2007. hrvatsko tržište kapitala bilo je jedinstveno, a Varaždinska burza (VSE) spojila se sa Zagrebačkom burzom (ZSE).** Tržišna kapitalizacija Zagrebačke burze narasla je na ukupno 295 milijardi kuna (od čega su 251 milijarda dionice, a 43 milijarde obveznice). Trenutno ima ukupno 426 vrijednosnih papira uvrštenih na burzu. Zagrebačka burza na svojoj web stranici daje na uvid javnosti ključne financijske podatke tvrtki koje kotiraju na burzi¹⁸; međutim, ti brojevi podaci ne predstavljaju financijska izvješća MSFI*.

22. **Osiguranje dostupnosti javnosti potpunih financijskih izvješća u Hrvatskoj nije uobičajena praksa.** Niska razina dostupnosti objavljenih financijskih izvješća odražava nedostatak jasne zakonske osnove za objavljivanje, nedostatnu provedbu i nedostatak odgovarajućih sankcija u slučaju nepotpunog ili nepravovremenog podnošenja i objavljivanja financijskih izvješća tvrtki. Osim toga, od siječnja 2007. *acquis communautaire* je predvidio elektronsko podnošenje financijskih izvješća. Hrvatska će trebati brzo riješiti to pitanje i uskladiti zahtjeve za podnošenje izvješća s Prvom, Četvrtom i Sedmom direktivom Europske unije o pravu trgovačkih društava, koje predviđaju elektronsko podnošenje potpunih financijskih izvješća. ROSC iz 2002. ukazao je na problem da se od tvrtki često traži da u više navrata podnose iste informacije različitim agencijama. Na žalost, čini se da je u tom pogledu ostvaren slab ili nikakav napredak, a tvrtke i dalje podnose svoja financijska izvješća mnogim agencijama. U skladu s nedavnim izmjenama i dopunama hrvatskog Zakona o sudskom registru, donesenog 30. ožujka 2007., Hrvatska predviđa podnošenje financijskih izvješća Sudskom registru, kako je predviđeno Prvom direktivom Europske unije o pravu trgovačkih društava. Međutim, te izmjene i dopune predviđaju da se „financijski dokumenti podnose Sudskom registru putem Financijske agencije (FINA).“ Trenutno tvrtke podnose samo kratke sažetke od jedne do dvije stranice o ključnim financijskim podacima FINA-i, a ne potpuna financijska izvješća, a pouzdanost tih sažetaka financijskih podataka nije potvrđena nikakvim revizorskim izvješćem. Ako se od FINA-e traži da funkcionira kao elektronska veza sa Sudskim registrom za podnošenje zakonom predviđenih (revidiranih) financijskih izvješća tvrtki, ona treba imati kapacitet za obradu potpunih financijskih izvješća, što ona trenutno nema. Budući da je zahtjev za podnošenje izvješća izmijenjen i dopunjen tek krajem ožujka, nije bilo moguće odrediti razinu usklađenosti s novim postupkom.

23. **U Hrvatskoj ne postoji zahtjev za provedbom podnošenja financijskih izvješća Sudskom registru, što je u suprotnosti s izmijenjenom i dopunjenom Prvom direktivom Europske unije o pravu trgovačkih društava.** Taj nedostatak provedbe djelomično se odražava u općoj niskoj potražnji za financijskim izvješćima. Čini se da mnogim tvrtkama upravljaju vlasnici s vrlo malo, ili bez bankovnih zajmova i stoga nisu izloženi širem javnom interesu. Matična poduzeća hrvatskih podružnica imaju svoje vlastite kanale informacija i ne trebaju se oslanjati na financijsko izvješćivanje za opće potrebe.

24. **Iako se uvođenjem novog zakonskog okvira za financijsko izvješćivanje u 2005. godini znatno poboljšala usklađenost s *acquis communautaire-om*, zakonski okvir još uvijek nije u potpunosti usklađen.** Hrvatska praksa financijskog izvješćivanja nastala je iz kombinacije praksi, uključujući i financijsko izvješćivanje usmjereno na porez, zahtjeva za MSFI iz 2000. godine za sve tvrtke i tradicionalnog objavljivanja zbirnih financijskih izvješća (FINA). Zakonska primjena MSFI* je primjerena za subjekte od javnog interesa. Međutim, sam zahtjev

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuje MSFI (budući da standardni nisu ni aktualni niti potpuni).

18 ZSE web stranica: <http://www.zse.hr/finreports.php?sessionId=fd7219c275aa76592953812eaff480bfb>

za korištenje ISFR* ne zadovoljava sve zahtjeve Direktive Europske unije o računovodstvu, osim u pogledu mjerenja, priznavanja i objavljivanja, kao što su odgovornost za izradu izvješća, formata izvješćivanja, godišnjih izvješća uprave i zahtjeva o objavljivanju. Hrvatski regulatorni okvir stoga bi u potpunosti trebao uključiti te dodatne zahtjeve *acquis communautaire-a*.

25. **Hrvatska je Vlada odlučna provesti potrebne promjene regulatornog okvira za financijsko izvješćivanje, kako bi se postigla potpuna usklađenost s *acquis communautaire-om*.** Tim ROSC-a utvrdio je niz područja u kojima je potrebno daljnje usklađivanje. Na primjer, unatoč zahtjevima za izradu konsolidiranih izvješća, predviđenih Zakonom o trgovačkim društvima, Zakonom o bankama i Zakonom o osiguranju, Zakon o računovodstvu obuhvaća samo izradu konsolidiranih financijskih izvješća. Na primjer, Zakon o računovodstvu ne uključuje kriterije Sedme direktive Europske unije o pravu trgovačkih društava, koja određuje da li konsolidirane podružnice definiraju područje konsolidacije za financijsko izvješćivanje ili ne, ne uključuje posebne zahtjeve za objavljivanjem o konsolidiranim poduzećima-podružnicama i ne zahtjeva da uprava izradi konsolidirana godišnja izvješća o upravljanju. Osim toga, (elektronsko) objavljivanje potpunih pojedinačnih i konsolidiranih financijskih izvješća nije jasno predviđeno za dionička društva, nije predviđeno za društva s ograničenom odgovornošću i nisu predviđene sankcije za neobjavljivanje financijskih izvješća.

26. **Zakon o računovodstvu iz 2005. razlikuje velika, srednja i mala poduzeća i ograničava zakonom predviđeno korištenje MSFI* za "subjekte od javnog interesa".** Ograničavanje zakonom predviđenog korištenja MSFI* je važna promjena politike i provodi glavnu preporuku ROSC-a iz 2002. Zakon također rješava komentare, koje je dala Europska komisija u svom Izvješću o napretku u 2006. godini: "U [Hrvatskoj] je potrebna šira primjena MSFI* nego što je predviđena člankom 4. Uredbe o primjeni Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS), budući da se primjenjuje na sva velika poduzeća, financijske institucije i poduzeća, čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzi. Provedbu računovodstvenih zahtjeva treba pratiti". Hrvatska je zamijenila zahtjev za korištenje MSFI* za financijska izvješća svih tvrtki novim zahtjevom, prema kojem samo velike tvrtke, koje kotiraju na burzi i tvrtke financijskog sektora trebaju poštivati MSFI*. Sve ostale tvrtke mogu odabrati hoće li koristiti MSFI* ili računovodstvene standarde, koje će izdati Odbor za standarde financijskog izvještavanja. Međutim, trenutno su zahtjevi za financijskim izvješćivanjem za mala i srednja poduzeća isti kao u 2002. i promijeniti će se tek kad Odbor za standarde financijskog izvještavanja izda računovodstvene standarde za MSP, koji će se osnivati na MSFI i računovodstvenim Direktivama Europske unije.

27. **Zakon o računovodstvu definira tvrtke – u skladu s kriterijima računovodstvenih Direktiva Europske unije – kao mala, srednja i velika poduzeća u svrhu financijskog izvješćivanja na sljedeći način:**

- Mala, ako ne prelaze dva od sljedeća tri uvjeta: (i) ukupna imovina 27 milijuna kuna; (ii) prihod 54 milijuna kuna; (iii) 50 zaposlenih.
- Srednja, ako prelaze dva od tri uvjeta za mala poduzeća, ali ne prelaze dva od sljedećih uvjeta: (i) ukupna imovina 108 milijuna kuna; (ii) prihod 216 milijuna kuna; (iii) 250 zaposlenih.
- Velika, ako prelaze najmanje dva od sljedeća tri uvjeta: (i) ukupna imovina 108 milijuna kuna; (ii) prihod 216 milijuna kuna; (iii) 250 zaposlenih. U skladu sa Zakonom o računovodstvu sve banke, stambene štedionice, društva za osiguranje, leasing društva, investicijski fondovi i mirovinski fondovi smatraju se velikim tvrtkama.

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuje MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

28. **Hrvatska narodna banka (HNB) odgovorna je za uspostavu i provedbu zahtjeva za financijskim izvješćivanjem primjenjivim na bankarski sektor.** Ključno bankarsko zakonodavstvo čine Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci od 20. travnja 2001., Zakon o bankama od 17. srpnja 2003. i različite zakonske „Odluke“. U skladu sa Zakonom o bankama, banke su dužne izraditi i godišnje objaviti financijska izvješća u skladu sa Zakonom o računovodstvu i MSFI*. Godišnja financijska izvješća i konsolidirana godišnja financijska izvješća trebaju revidirati ovlašteni revizori. Banke su dužne podnijeti revidirana godišnja financijska izvješća i revidirana konsolidirana financijska izvješća za bankarsku grupu Hrvatskoj narodnoj banci. Osim toga, Hrvatska narodna banka predvidjela je neke bonitetne (prudencijalne) zahtjeve u izvješćivanju. Želeći zaštititi vlasnike depozita, ti bonitetni zahtjevi u izvješćivanju nisu vijek u potpunosti usklađeni s načelima mjerenja, predviđenim u MSFI, a posebno u pogledu osiguranja gubitaka po kreditima.

29. **Kako je predviđeno Zakonom o računovodstvu, Odbor za standarde financijskog izvještavanja (FRC) je stručno tijelo sastavljeno od devet članova, koje imenuje Vlada, a koji su nadležni za odobravanje MSFI-a* i donošenje standarda financijskog izvješćivanja za pravne subjekte koji ne koriste MSFI*.** Nacionalno zakonodavstvo propisuje da FRC također i „tumači“ MSFI*. Budući da je Hrvatska odlučna pristupiti Europskoj uniji, nacionalno zakonodavstvo ne bi smjelo propisivati da FRC „tumače“ MSFI*, nego bi trebala nastojati osigurati dosljednu primjenu MSFI*. Niti jedna odluka o primjeni MSFI* za tvrtke koje kotiraju na burzi ne bi smjela biti u suprotnosti s IFRIC i trebalo bi je provjeriti u pogledu nastojanja Odbora Europskih regulatora za vrijednosne papire (CESR) za osiguranjem usklađene primjene MSFI u Europskoj uniji. FRC je počelo s izradom računovodstvenih standarda za MSP. Hrvatska je odlučila uspostaviti računovodstvene standarde za MSP, koji će se osnivati na kombinaciji MSFI iz 2000. godine (koji su se u Hrvatskoj koristili do 2005.) i Četvrtom direktivom Europske unije o pravu trgovačkih društava. FRC namjerava primijeniti alternative o izuzeću, predviđene *acquis communautaire-om* u pogledu izrade, prezentacije, objavljivanja i revizije financijskih izvješća.

30. **Zakon o reviziji uglavnom je usklađen s *acquis communautaire-om* i unaprjeđuje institucionalni okvir za zakonsku reviziju.** U izradi Zakona o reviziji u obzir su uzeti prijedlozi o izmjenama i dopunama Osme direktive Europske unije o pravu trgovačkih društava i ostale preporuke Komisije. Kao rezultat toga, mnogi zahtjevi izmijenjene i dopunjene Osme direktive Europske unije o pravu trgovačkih društava (2006/43/EZ) riješeni su u Zakonu o reviziji. Međutim, za ocjenu potpune usklađenosti s izmijenjenom i dopunjenom Osmom direktivom treba uzeti u obzir podzakonske akte Revizorske komore (koje treba donijeti) i sustav osiguranja kvalitete i javnog nadzora (koji treba uspostaviti).

31. **Svi zahtjevi za obrazovanjem i obukom u Zakonu o reviziji usklađeni su s Osmom direktivom Europske unije o pravu trgovačkih društava, ali opis predmeta teoretskog znanja nije uključen u Zakon.** Zahtjevi Direktive o vlasništvu i upravljanju revizorskim tvrtkama uključeni su u Zakon, a pojedinačni revizori i revizorske tvrtke registriraju se u Revizorskoj komori (ako nisu definirani minimalni podaci potrebni za registraciju i elektronsku registraciju). Radi nezavisnosti revizora, revizorima i revizorskim tvrtkama zabranjeno je pružanje dodatnih usluga pravnom subjektu nad kojim vrše reviziju te s njima ne smiju biti u poslovnim ili drugim odnosima. Svi subjekti od javnog interesa trebaju imati revizorske odbore sa zadatkom kako je predviđen izmijenjenom i dopunjenom Osmom direktivom o pravu trgovačkih društava. Revizorska komora uspostavlja sustav osiguranja kvalitete¹⁹ s inspektorima s punim radnim vremenom i javnim nadzorom²⁰, koje provodi

¹⁹ Svaka država članica uspostavlja sustav osiguranja kvalitete koji obuhvaća sve zakonske revizore i revizorske tvrtke u skladu s funkcionalnim kriterijima nove Osme direktive Europske unije o pravu trgovačkih društava.

Ministarstvo financija. Međutim, neka pitanja, kao što su zahtjev za godišnjim objavljivanjem izvješća za revizorske tvrtke i subjekte od javnog interesa, kao i vrsta revizorskog mišljenja nisu riješeni, ili su riješeni manje detaljno.

32. **Osim zahtjeva izmijenjene i dopunjene Osme direktive Europske unije o pravu trgovačkih društava, Zakon o reviziji predviđa daljnje zaštitne mjere za kvalitetu revizije.** Na primjer, pojedinačnom revizoru ili revizorskoj tvrtci koji zapošljavaju samo jednog ovlaštenog revizora zabranjeno je obavljati reviziju tvrtki koje kotiraju na burzi, banaka, društava za osiguranje, ostalih tvrtki financijskog sektora i velikih (s prihodom veći od 40 milijuna kuna) dioničkih društava i društava s ograničenom odgovornošću. Također postoji posebnim zakonom predviđen zahtjev da su revizori dužni za revizorsko mišljenje imati potpunu popratnu radnu dokumentaciju.

33. **Zakon o reviziji uveo je proporcionalnije zahtjeve za reviziju davanjem izuzeća za reviziju malim društvima.** Zakon o reviziji navodi da će financijska izvješća svih dioničkih društava, komanditnih društava i društava s ograničenom odgovornošću s ukupnim prihodima koji su veći od 30.000.000 HRK (približno 4.100.000 EUR) biti podložna godišnjoj reviziji, kao i financijska izvješća povezanih društava, neovisno o njihovoj veličini, ako je njihovo društvo s većinskim vlasništvom podložno reviziji. Taj drugi zahtjev odnosi se na šire područje od postojećeg *acquis communautaire-a* i može biti nerazmjernan. Taj zahtjev treba ponovno razmotriti u svjetlu usvajanja skorašnjeg MRS 600 o revizijama grupa. Banke, osiguravajuća društva, investicijski fondovi, mirovinska osiguravajuća društva, kao i ostala društva također podliježu reviziji prema posebnim propisima. Nadalje, Zakon o reviziji zahtijeva da objedinjena financijska izvješća budu podložna godišnjoj reviziji. Društva s ograničenom odgovornošću i komanditna društva s godišnja prihodima od manje od 30.000.000 HRK (približno 4.100.000 EUR) bit će podložna reviziji u skladu s vlastitim pravilnicima (međutim, prema Četvrtoj i Sedmoj direktivi o pravu trgovačkih društava, zahtjev za reviziju nije definiran samo pragovima prometa). Zakonom propisane revizije obavljat će revizorske tvrtke ili revizori koje je ovlastila Hrvatska revizorska komora.

34. **Zakonom propisane revizore imenovat će glavna skupština dioničara.** U slučaju pravnih subjekata od javnog interesa, povjerenstvo za reviziju preporučit će neovisnog revizora glavnoj skupštini. Zakon o reviziji također propisuje da se ugovor sa zakonom propisanim revizorom može otkazati samo iz opravdanog razloga i da razlike u mišljenju o računovodstvenim postupcima prema upravi nisu opravdan razlog.

35. **Zakonom o reviziji uspostavlja se javni nadzor Revizorske komore pri Ministarstvu financija.** Nedavno izmijenjena i dopunjena Osmo direktiva zahtijeva sustav nadzora, ali ne daje čvrsta pravila o strukturi nadzora. Međutim, može biti teško ispuniti neke druge zahtjeve Direktive, kao što je pronalaženje većine neaktivnih profesionalaca koji poznaju područje zakonom propisane revizije. Osim toga, može biti bolje imati nevladin odbor za nadzor kako bi se osigurao širi javni interes; uvodna izjava 9 Direktive može se protumačiti u tom smislu. Naposljetku, model neovisnog odbora umanjio bi (nepotrebno) politički utjecaj.

36. **Zakon o bankama zahtijeva rotaciju bankovnih revizora svake četiri godine. Mnoge banke u Hrvatskoj dio su stranih bankarskih grupa, pa bi tako taj četverogodišnji zahtjev mogao predstavljati problem za hrvatske banke u stranom vlasništvu.** Hrvatski zakonodavac mogao bi ponovno razmotriti zahtjev za rotacijom bankovnih revizora svake četiri godine. Obvezna rotacija revizorske tvrtke je moguća, ali ne zahtijeva se novom Osmom direktivom zbog neizvjesnosti o njezinim koristima. Iako obvezna rotacija revizorskih tvrtaka

²⁰ U skladu s Osmom direktivom Europske unije o pravu trgovačkih društava, svaka država članica treba uspostaviti učinkovit sustav javnog nadzora. Tim sustavom trebaju upravljati neaktivni profesionalci stručni u područjima značajnim za zakonsku reviziju, a svaki će zakonski revizor i revizorska tvrtka podlijezati javnom nadzoru

može podupirati neovisnost revizora, ona se događa po cijenu gubljenja iskustva kolektivne revizije svake četiri godine, što može negativno utjecati na kvalitetu revizije. Osim toga, zahtjev za rotacijom mogao bi dovesti do nekih neučinkovitosti revizije hrvatskih podružnica međunarodnih banaka kada grupni revizor pripada drugačijoj mreži nego lokalna tvrtka za reviziju.

37. **Etički kodeks za računovodstvenu struku preveden je i usvojen početkom srpnja 2007.** Međutim, nova Revizorska komora ne primjenjuje učinkovito etičke zahtjeve budući da njezin sustav vanjskog osiguranja kvalitete još nije uspostavljen. Nadalje, prevođenje MRS još nije dovršeno. Hrvatska bi trebala uspostaviti stalan i postojan proces prevođenja i odgovarajuće usvajanje MRS (koji mogu biti obvezni nakon što Hrvatska postane članicom Europske unije ako Europska komisija usvoji MRS).

38. **Prvi podzakonski akt Revizorske komore utvrđuje minimalne naknade za revizorske usluge na temelju veličine revidiranih društava.** Revizorska komora tvrdi da cjenovni režim ograničava manipulaciju cijenama i štiti integritet revizora. Međutim, minimalna naknada za revizorske usluge izazvala je kritike mnogih revizorskih tvrtaka, i velikih i malih. Početna minimalna naknada za revizorske usluge bila je 5.000 EUR. Manje tvrtke kritizirale su tu minimalnu naknadu budući da visoka naknada za revizorske usluge stvara nedostatke za njih, jer bi većina društava radije upotrijebila veće, bolje poznate revizorske tvrtke. Lokalne tvrtke članice velikih međunarodnih mreža tvrde da manje tvrtke neće osigurati istu razinu kvalitete revizije, iako bi se manjoj tvrtki platilo jednako kao većoj tvrtki. AZTN, Hrvatska agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, nedavno je pozvala na izmjene i dopune Zakona o reviziji u svrhu uklanjanja fiksnih tarifa i kako bi se omogućila konkurentnost cijena, i minimalna naknada za revizorske usluge je nedavno smanjena. Međutim, tim ROSC-a ipak je preporučio da se uklone “minimalne” naknade po angažmanu u novom Zakonu o reviziji.

39. **Financijsko izvješćivanje u Hrvatskoj proizašlo je iz zahtjeva o pravu trgovačkih društava specifičnih za sektore i nije usmjereno na javno objavljivanje (“stvarnih”) ekonomskih rezultata i financijskog položaja društva.** U kontekstu hrvatskog prava trgovačkih društava financijska izvješća ponajprije upotrebljavaju uprava i nadzorni odbori te glavna skupština dioničara društva u svrhu odlučivanja o raspodjeli dobiti i održavanju minimalnog kapitala za zaštitu vjerovničkih prava. Zakon o trgovačkim društvima, Zakon o bankama i Zakon o osiguranju navode neke rokove za podnošenje financijskih izvješća nadzornom odboru i nadzornicima, ali zapravo ništa ne govore o objavljivanju potpunih financijskih izvješća široj javnosti. To pomanjkanje transparentnosti u izvješćivanju o “stvarnoj” ekonomskoj vrijednosti i financijskom položaju društva potencijalnim ulagačima i ostalim interesnim grupama kao što su zaposlenici potkopava učinkovitost tržišta kapitala i ograničava tržišnu disciplinu društava.

40. **Zakon o računovodstvu zahtijeva od dioničkih društava da objavljuju potpuna financijska izvješća. Međutim, on ne navodi detaljno kako, gdje i do kada financijska izvješća trebaju biti objavljena i ne definira sankcije koje proizlaze zbog neobjavlivanja.** Zahtjevi za objavljivanje potpunih financijskih izvješća i izvješća uprave u Hrvatskoj nisu u potpunosti usklađena s pravnom stečevinom. Prema *acquis-u*, velika društva s ograničenom odgovornošću također moraju objavljivati potpuna financijska izvješća i izvješća uprave. Države članice mogu ograničiti obvezne zahtjeve za objavljivanje financijskih izvješća u slučaju malih društava da se isključivo zahtijeva sažeta bilanca i, u slučaju srednjih trgovačkih društava, da se zahtijeva sažeta bilanca i račun dobiti i gubitka. Nadalje, Direktiva o transparentnosti zahtijeva objavljivanje financijskih izvješća, kao i potpuna izvješća uprave i revizorskih izvješća. Osim toga, izmjene i dopune Prve direktive zahtijevaju djelotvorne i destimulirajuće sankcije koje proizlaze iz neobjavlivanja financijskih izvješća.

41. **Zakon o reviziji i Zakon o računovodstvu ne upućuje na druge zakone koji se bave sličnom problematikom; to komplicira razumijevanje pravne osnove za financijsko izvješćivanje.** Primjeri uključuju zahtjeve za objavljivanje financijskih izvješća (koje također uređuju Zakon o bankama, Zakon o osiguranju i Zakon o trgovačkim društvima), imenovanje zakonom propisanih revizora (koje također uređuje Zakon o trgovačkim društvima), kao i propise koji uređuju objedinjena financijska izvješća (koje također uređuju Zakon o bankama, Zakon o osiguranju i Zakon o trgovačkim društvima). Pomanjkanje međusobnih upućivanje jednog zakona na druge ne samo da komplicira ispravno razumijevanje zakonske osnove, već i dovodi do rizika od nedosljednosti odnosno neusklađenosti između različitih zakona, što umanjuje pravnu sigurnost. Također je nejasno zašto se kriterij veličine u Zakonu o reviziji (Članak 6-3) i Zakonu o računovodstvu (Članak 17-1) razlikuje jer su oni identični u *acquis communautaire-u*.

42. **Financijske informacije o društvima za osiguranje nisu bile na raspolaganju.** Nije bilo moguće dobiti ni jedan komplet financijskih izvješća od HANFA-e ili FINA-e. Iako su financijska izvješća zatražena izravno od nekoliko društava za osiguranje, tim ROSC-a primio je samo jedan komplet financijskih izvješća.

B. Struka

B.1. Računovodstvena struka

43. **Hrvatska Udruga računovođa i financijskih djelatnika ima približno 30.000 članova i stalna je članica IFAC-a.** IFAC zahtijeva da njegovi članovi, i pridruženi i stalni, urade najbolje što mogu kako bi se uskladili s IFAC-ovim Izvješćima o obvezama za članstvo (SMOs)²¹. IFAC trenutno provodi program usklađivanja tijela članica kojim se utvrđuje razina usklađenosti tijela članica s Izvješćima o obvezama za članstvo. Hrvatsko udruženje računovođa i financijskih stručnjaka sudjeluje u programu usklađivanja tijela članica. Međutim, mnogi od 30.000 članova Udruženja nije dobilo pritužbu u pogledu kvalifikacija s IFAC-ovim zahtjevima za izobrazbu za računovodstvenu struku, kako su oni naznačeni u IFAC-ovim Međunarodnim standardima izobrazbe.

44. **Glavni izazov s kojim se računovodstvena struka u Hrvatskoj suočava je nedostatak odgovarajućih vještina.** Iako je Hrvatska zahtijevala MSFI* za sva društva prije nekoliko godina, mnogi članovi struke bore se s razumijevanjem i provedbom zahtjeva MSFI-a*. Knjigovodstvo i financijsko izvješćivanje često se obavljaju prema poreznim pravilima koja su se obično upotrebljavala u prošlosti. Osobito je važno da se računovođe 'starijeg naraštaja' prebace sa ranijeg, strogo reguliranog porezno usmjerenog okruženja na računovodstvene standarde orijentirane prema načelima, koji zahtijevaju mnogo odlučivanja i upotrebu računovodstvenih procjena.

45. **Izobrazba računovođa koji rade u većini hrvatskih društava ključno je za poboljšanje praktične primjene MSFI* i budućih standarda za mala i srednja poduzeća.** Iako je razina razumijevanja modernih računovodstvenih koncepata novo-kvalificiranih računovođa možda viša od one kod sadašnjih računovodstvenih praktičara, postojeći računovođe bi također trebale dobiti priliku da poboljšaju svoje teorijske i praktične vještine.

²¹ IFAC-ova Izvješća o obvezama za članstvo osmišljena su tako da osiguraju jasna mjerila za sadašnje i potencijalne IFAC-ove organizacije-članice kako bi im pomogle da osiguraju kvalitetne rezultate računovođa u cijelom svijetu. Izvješća o obvezama za članstvo obuhvaćaju osiguranje kvalitete, obrazovne standarde, revizijske standarde, etiku, istrage i discipline itd. Za dodatne informacije pogledati internetsku stranicu www.ifac.org/Usklađenost/index.php.

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuju MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

B.2. Revizorska struka

46. **U Hrvatskoj, zakonom propisana revizorska struka razvila se na osnovi početne faze automatskog stjecanja statusa (“grandfathering”).** U 1993. revizori su dobivali privremene dozvole na 2 godine na temelju iskustva, a onda su morali položiti ispit kako bi dobili trajne licence. Od tada je moguće pristupiti revizorskoj struci samo polaganjem ispita ili završavanjem poslijediplomskog programa računovodstva i revizije. Prije 2002. godine Ministarstvo financija je priznalo dvije strukovne organizacije revizora, Hrvatsko udruženje revizora (HUR) i “Benedikt Kotruljević”. “Benedikt Kotruljević” je izdao približno 100 revizorskih licenci koje je priznalo HUR nakon što je “Benedikt” prestao djelovati. Svim zakonom propisanim revizorima automatski je obnovljena licenca automatski kada je osnovana nova Revizorska komora 2006. godine.

47. **Na toj podlozi automatskog stjecanja statusa i u odsutnosti sustava stalnog stručnog usavršavanja, neki revizori možda nisu stekli najnovija znanja i zbog toga bi bilo dobro pokrenuti program ponovnog izdavanja licenci za revizore.** Pokretanje ponovnog izdavanja licenci može biti zahtjevno i teško za organiziranje. Još jedan učinkovit način da se osigura da svi zakonom propisani revizori udovoljavaju odgovarajućim standardima kvalitete bio bi da Revizorska komora brzo uvede učinkovit program osiguranja kvalitete uz oduzimanje licenci u slučaju neprihvatljive kvalitete revizije.

48. **Godine 2006. osnovana je nova Revizorska komora kao strukovno tijelo s javnim ovlastima za izdavanje pravilnika i licenci.** Komora ima upravni odbor od 11 članova, s tim da jednog člana imenuje Ministarstvo financija, a ostalih 10 članova, koji su revizori praktičari, imenuje Skupština. Revizorsku komoru nadzire Ministarstvo financija. Glavne odgovornosti Komore kako su definirane Zakonom o reviziji uključuju:

- Utvrđivanje programa za revizorske ispite i organiziranje stalnog stručnog usavršavanja (CPD), izdavanje revizorskih licenci i vođenje registra licenciranih revizora i revizorskih tvrtki;
- Prevođenje, usvajanje i tumačenje Međunarodnih revizorskih standarda i profesionalnih etičkih standarda; te
- Osiguranje kvalitete revizije koju obavljaju ovlašteni revizori i revizorske tvrtke kako bi ocijenile jesu li revizije bile obavljene u skladu sa zakonskim okvirom, MRS, kao i drugih pravila revizorske struke.

49. **Trenutno Hrvatska ima približno 960 ovlaštenih revizora i 250 revizorskih tvrtki, uključujući lokalne tvrtke članice velikih međunarodnih mreža.** Zahtjevi za minimalne kompetencije za pripadnike revizorske struke utvrđuje novi Zakon o reviziji. Kandidati moraju:

- Imati fakultetsku diplomu;
- Imati najmanje tri godine revizorskog iskustva pod nadzorom ovlaštenog revizora;
- Imati položen ispit za ovlaštenog revizora;
- Dobro poznavati hrvatski jezik, u govornu i pismu;
- Imati hrvatsko državljanstvo²²; i
- Osigurati dokaze o nekažnjavanju za krivična djela u vezi sa sigurnošću platnog prometa i platnog poslovanja.

²² Nije u skladu s *acquis communautaire*.

50. **U svrhu udovoljavanja zahtjevima *acquis communautaire-a*, trebalo bi preispitati nužnost hrvatskog državljanstva za status revizora.** Štoviše, lingvistički zahtjevi u hrvatskom Zakonu o reviziji također su suprotni s pravnom stečevinom, a osobito spominjanje posebnih jezičnih ispita.

51. **Revizorska komora je u procesu razvijanja dugoročnog poslovnog plana, koji navodi prihode i resurse potrebne za obavljanje njegovih odgovornosti.** Plan poslovanja vjerojatno će zahtijevati provedbu koordiniranog programa jačanja kapaciteta, kao i zapošljavanje osoblja s odgovarajućim kvalifikacijama i iskustvom u računovodstvu i reviziji. Trenutno, Revizorska komora nema odgovarajuće osoblje za obavljanje svojih dužnosti. Revizorska komora ima izabranog predsjednika i potpredsjednika i dva administrativna člana osoblja u punom radnom vremenu.

52. **Trenutno ne postoji sustavno osiguranje kvalitete za utvrđivanje i ispravljanje loše kvalitete revizije u praksi koja bi omogućila poboljšanje kvalitete revizija općenito.** Nepostojanje sustava osiguranja kvalitete izaziva veliku zabrinutost, osobito za revizore pravnih subjekata od javnog interesa jer zakonom propisana revizija čini trenutno najvažniji element provedbe uredne pripreme financijskih izvješća. Prema Zakonu o reviziji, Revizorska komora je odgovorna za kontrolu kvalitete revizije. Prema tom zakonu svi revizori i revizorske tvrtke moraju se potpuno uskladiti s propisima o reviziji do 18. ožujka 2007. Međutim, budući da je Komora osnovana tek u ožujku 2006, pripreme za praćenje kvalitete revizije još su uvijek u tijeku. Vanjsko osiguranje kvalitete trebalo bi provesti žurno kako bi se utvrdila loša kvaliteta revizije i zadržalo povjerenje javnosti u revizijsku funkciju. Nepostojanje sustava vanjske kontrole kvalitete može se djelomično ublažiti za neke revizore sustavima unutarnje kontrole kvalitete, tj. u lokalnim tvrtkama članicama velikih međunarodnih mreža, ali unutarnja kontrola kvalitete ne može biti zamjena za vanjsko osiguranje kvalitete koje obuhvaća sve revizore i revizorske tvrtke.

53. **Trebalo bi uvesti godišnje transparentno izvješćivanje zakonom propisanih revizora o pravnim subjektima od javnog interesa, budući da se to zahtijeva novom Osmom direktivom EU-a o pravu trgovačkih društava.** S obzirom na važnost pravnih subjekata od javnog interesa za gospodarstvo, potrebni su stroži zahtjevi za njihove revizore, uključujući javno davanje informacija od strane revizora koji obavljaju takve revizije. Transparentno izvješćivanje tih revizorskih tvrtaka olakšalo bi dodatno praćenje i nadzor i također bi i pojačalo povjerenje javnosti u zakonom propisane revizije pravnih subjekata od javnog interesa. Informacije koje bi davale na godišnjoj osnovi revizorske tvrtke trebale bi uključiti sljedeće: opis pravne strukture i vlasništva; detalje o članstvu u mreži revizorskih tvrtaka; opis internog sustava kontrole kvalitete; informacije u vezi s naknadama zarađenim za zakonom propisanu reviziju, ostale usluge osiguranja, usluge poreznog savjetovanja i ostalih ne-revizorskih usluga; osnovu za nagrađivanje partnera; kao i druge informacije.

C. Stručno obrazovanje i obuka

54. **Stručno obrazovanje i obuka iz računovodstva u području računovodstva i revizije u Hrvatskoj potrebni su svim sudionicima u procesu korporativnog financijskog izvješćivanja.** Različiti sudionici trebaju imati različite razine i vrste stručnosti: osobe koje izrađuju financijska izvješća trebaju imati dobro radno znanje standarda prema kojima moraju pripremiti izvještaje; knjigovođe trebaju samo poznavati osnove računovodstvenog sustava kojim se koriste; revizori trebaju imati veću razinu znanja, koja osim računovodstvenih standarda uključuje i revizijske standarde i tehnike; donositelji propisa trebaju imati specifično znanje o pravima i propisima u vezi s financijskim izvješćivanjem u svom području; i poreznici trebaju poznavati i porezne propise i međusobno djelovanje između poreznih propisa i računovodstvenih načela koja se upotrebljavaju pri izradi financijskih izvješća. Izobrazba i obuka o računovodstvu daju se u dvije faze – na razini visokog obrazovanja i na razini struke nakon što su računovođe počeli raditi.

55. **Primjer obrazovanja na razini sveučilišta u području računovodstva i revizije je Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.** On daje nekoliko kolegija u računovodstvu i reviziji, od osnovne do naprednih razina.²³ Računovodstvo je predmet na studiju u prvom semestru druge godine, a revizija je kolegij u prvom semestru četvrte godine. Osim toga, daju se izborni kolegiji u specijalističkim područjima kao što su računovodstvo trgovine i turizma, međunarodno računovodstvo, računovodstvo malih i srednjih poduzeća, kao i računovodstvo neprofitnih organizacija. Broj studenata koji studiraju računovodstvo i reviziju postojano raste. Godine 2006/2007. broj studenata u programima računovodstva i revizije na Sveučilištu u Zagrebu bio je 390, u usporedbi sa 220 u 2005/2006. godini. Stalni porast broja studenata postignut je kroz rad Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu kao i zbog povećanja u percipiranoj privlačnosti pridruživanja studenata toj struci. Studenti Sveučilišta u Zagrebu mogu nastaviti postdiplomski studij u području upravljačkog računovodstva i unutarnje revizije. Sveučilišni profesori temelje nastavni plan i program i ispite iz računovodstva na MSFI iz 2004. Bilo bi dobro i dalje ažurirati nastavni plan i program na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, kao i ostalim vodećim sveučilištima u Hrvatskoj, kako bi se osiguralo uključivanje najnovijih standarda MSFI* i IFRIC-a.

56. **Novoosnovana Hrvatska revizorska komora provodi sustav obuke i ispitivanja za osobe koje se žele uključiti u revizorsku struku.** Struktura i postupci revizorskih ispita utvrđeni su Pravilnikom o ispitu koji je nedavno usvojila Revizorska komora. U prošlosti su post-diplomanti koji su završili postdiplomski program računovodstva i revizije automatski bili ovlašteni kao revizori od strane HUR-a, bivšeg Udruženja, i nisu morali položiti ispit HUR-a. Prema novom Zakonu o reviziji to više nije moguće i nije bilo u skladu s *acquis communautaire-om*. Sadašnji zahtjevi kako su definirani Zakonom o reviziji zahtijevaju revizorski ispit i praktičnu obuku. To je uglavnom u skladu s *acquis communautaire-om*, osim što nisu definirana područja teorijskog znanja obuhvaćena ispitom.

57. **Potrebno je uvesti važne promjene u izobrazbu, obuku i davanje licenci profesionalnim računovođama i revizorima u Hrvatskoj.** Neki poslodavci i zaposlenici u revizorskim tvrtkama ne cijene previše sadašnju izobrazbu i kvalifikacije koje su na raspolaganju. Navedeni razlozi uključivali su nedostatak prevedenih MSFI* materijala i zastarjelih (ne ažurnih) materijala za obuku MSFI. Mali broj Hrvata ima kvalifikacije iz engleskog jezika. Većina njih zaposlena je u lokalnim tvrtkama članicama velikih međunarodnih mreža, vodećih banaka i velikih tvrtaka. Računovođe i revizore također bi trebalo poticati da održavaju i dalje unaprjeđuju svoje teorijsko znanje i praktične vještine kroz programe stalnog stručnog usavršavanja.

58. **Trenutno su profesionalni tečajevi na raspolaganju u Hrvatskoj malobrojni i malo su ili ni malo prepoznati na tržištu.** Kvalifikacije iz engleskog jezika nisu pristupačne mnogima zbog cijene i jezičnih ograničenja. Potrebne su mjere za poticanje i poboljšanje izobrazbe i obuke iz računovodstva na lokalnom jeziku u Hrvatskoj. Strukovne organizacije trebalo bi poticati da uže surađuju sa sveučilištima i poslovnim školama u svrhu jačanja kvalitete osigurane izobrazbe iz računovodstva i revizije; gdje je moguće potrebno je koordinirati moguće nastavne planove tako da izuzeci od osnovnih računovodstvenih kvalifikacija budu na raspolaganju studentima čiji je glavni predmet računovodstvo. Raspoloživost takvih izuzetaka smanjuje dužinu vremena potrebnog za dovršenje naknadne stručne kvalifikacije, i time povećava kapacitete za obuku. Osim toga, postoji velika potreba za povećanjem sredstava stavljena na raspolaganju fakultetima pri sveučilištima na kojima se predaje računovodstvo, i u smislu ažuriranja vještina i znanja fakultetskog osoblja i u smislu osiguravanja udžbenika,

²³ Više informacija može se naći na portalu: www.efzg.hr/default.aspx?id=6502

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuju MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

materijala za obuku i referentnih materijala kao što su primjerci MSFI*, MRS i skorašnjih hrvatskih standarda za mala i srednja poduzeća na lokalnom jeziku.

59. **Sudionike u procesu financijskog izvješćivanja treba ohrabriti da stječu naobrazbu i obuku koja im je potrebna kako bi udovoljili zahtjevima koji se pred njih postavljaju vezano uz njihovu ulogu.** To obuhvaća “izrađivače” u subjektima svih veličina, „priređivače“ propisa, revizore i čak i poreznike; u gotovo svim slučajevima to znači da se njihove vještine unaprjeđuju bar do osnovne razine modernog računovodstva. Ta osnovna razina znanja iz računovodstva obuhvatila bi jednostavno financijsko i upravljačko računovodstvo i relevantni zakon, porezne i druge propise. Hrvatska vlada, regulatorna tijela, strukovna tijela i pružatelji izobrazbe trebali bi raditi zajedno na odlučivanju o odgovarajućim ciljanim obrazovnim standardima i kvalifikacijama pogodnim za hrvatske računovodstvene kapacitete koji se brzo šire.

D. Uspostava računovodstvenih i revizorskih standarda

60. **Prevođenje MSFI* i MRS nije u tijeku i ne provodi se na stalnoj osnovi.** Sadašnji proces ne omogućuje stalno prevođenje MSFI* i MRS na hrvatski jezik kada se donose njihove izmjene i dopune. Naprotiv, prevođenje se ažurira svakih nekoliko godina. Kao rezultat toga, individualni računovođe, revizori i revizorske tvrtke koje se ne služe engleskim jezikom nisu u položaju da primijene posljednje promjene koje objavi MRSB (za MSFI) i IAASB (za MRS). Iako ovakva situacija nije neuobičajena u državama koje nisu države engleskog govornog područja, to je prepreka koju treba prebroditi da bi se omogućila djelotvorna provedba MSFI*. Prevođenje MSFI* i MRS koje je u tijeku također će olakšati izobrazbu i obuku priređivača, korisnika i revizora financijskih izvješća.

61. **Hrvatska Udruga računovođa i financijskih djelatnika prevela je izdanje MSFI iz 2004. godine.** Od 2000. godine do prevođenja MSFI iz 2004. godine nije bilo ažuriranog prijevoda MSFI. MSFI su u tom razdoblju bili značajno izmijenjeni i dopunjeni. Prevedena verzija MSFI iz 2004. godina bila je objavljena u prosincu 2006. u Narodnim novinama i od tada je javno dostupna na hrvatskom jeziku na internetu. Vlada je primila odricanje od autorskih prava iz MRSCF za objavljivanje “osnovnih standarda”. Prije toga MSFI nisu bili objavljeni u Narodnim novinama i nisu bili javno dostupni na internetu. Sadašnji proces prevođenja MSFI* često je remećen i nije ažuriran. Osim toga, popratne informacije kao što su IFRIC-i nisu prevedene i objavljene.

62. **Nekoliko zahtjeva za izvješćivanje za banke uključeno je u Zakon o bankama; osobito, Zakon navodi da će banke izraditi i objaviti svoja godišnja izvješća u skladu sa Zakonom o računovodstvu i MSFI*.** Osim dužnosti propisanih Zakonom o trgovačkim društvima, Zakon o bankama zahtijeva da banke vode poslovne knjige i druge knjige, da vode poslovnu dokumentaciju, izrađuju knjigovodstvene dokumente i da pripremaju financijska i ostala izvješća u skladu s računovodstvenim propisima i standardima. Osnova za izradu financijskih izvješća o financijskom sektoru nije jasna, budući da postoji određeno preklapanje i nesuglasje između MSFI i različitih zahtjeva nadzornika. Primjer za to odnosi se na zahtjeve za odredbe o gubicima po kreditima HNB-a koji možda nisu sukladni MSFI. Osim toga, HANFA je napomenula da zahtjevi za mjerenje za prudencijalno izvješćivanje mogu biti u suprotnosti s načelima mjerenja MSFI-a. HNB i HANFA trebale bi temeljiti svoje pristupe na povezivanje prudencijalnog izvješćivanja i financijskog izvješćivanja opće namjene (MSFI) na temelju pristupa EU-a kao što su “COREP” i “FINREP” prudencijalnog izvješćivanja temeljenog na MSFI od strane banaka kako ih je izradio Odbor Europskih bankarskih kontrolora (CEBS).

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuju MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

E. Provedba računovodstvenih i revizorskih standarda

63. **Dobra kvaliteta revidiranih financijskih izvješća banaka može se pripisati nadzoru HNB-a, kao i transferu stranog znanja u hrvatske banke.** Iako se HNB oslanja na revizorsko izvješće bankovne revizije ili na osiguravanje ispravne primjene MSFI* za financijsko izvješćivanje opće namjene, HNB provodi primjenu MSFI u kontekstu osiguravanja ispravnog prudencijalnog izvješćivanja putem posrednog i neposrednog nadzora. Štoviše, redovni neposredni mogu pomoći utvrditi lošu kvalitetu revizije bankovnih revizora. U hrvatskim bankama postoji visok udjel stranog vlasništva, što također implicira transfer stranog znanja i *know-how*-a u hrvatske banke. U Sektoru za bonitetnu regulativu i nadzor banaka HNB-a zaposleno je približno 92 stručnjaka, međutim, većina njih su ekonomisti (78). Njihovi kapaciteti za provedbu primjereni su sadašnjem stanju razvoja, ali kako tržište bude sazrijevalo, bit će potrebno institucionalno jačanje.

64. **Trenutno ne postoji nikakav mehanizam za provođenje usklađivanja sa zahtjevima za financijsko izvješćivanje društava u realnom sektoru.** Dio III ovog izvješća navodi nekoliko područja neusklađenosti s MSFI*. Odgovarajući i striktan režim provođenja za financijsko izvješćivanje od ključne je važnosti za uspostavljanje i održavanje kvalitete financijskog izvješćivanja i za poticanje povjerenja ulagača u financijska tržišta.²⁴ Trebalo bi dalje jačati postojeće mehanizme praćenja i provođenja koji se odnose na financijsko izvješćivanje za nebankarski sektor. Iako nedavni Zakon o računovodstvu i Zakon o reviziji uspostavljaju nekoliko sankcija za neusklađenost s njihovim zahtjevima, ne postoje slučajevi njihovog provođenja od strane FINA-e, ZSE ili HANFA-e. Trebalo bi rješavati sustavno provođenje standarda financijskog izvješćivanja, budući da postoji pretjerano oslanjanje na učinkovitu reviziju da će ona osigurati odgovarajuću primjenu standarda financijskog izvješćivanja. Osobito, HANFA će trebati izgraditi dodatne kapacitete za MSFI kako bi postala učinkovit provoditelj kvalitetnih financijskih informacija. HANFA ima više od 104 zaposlenika, ali joj nedostaje osoblje s adekvatnim poznavanjem MSFI*.

65. **Nije bilo nikakvih ograničenja u trgovanju koja su bila provedena kao sankcije za nepravilnu primjenu MSFI* u posljednje tri godine.** HANFA bi trebala nastaviti jačati svoje kapacitete za praćenje i provođenje uredne primjene MSFI*. U prošlosti VSE nije imala mehanizme za provođenje urednog financijskog izvješćivanja i revizije društava koja kotiraju na burzi. VSE je objavljivala na internetu podnesena izvješća, ali nije kontrolirala kvalitetu financijskog izvješćivanja. U slučaju neusklađenosti, ZSE ima ovlasti otkazati daljnje trgovanje dionicama društva. Novčane i ostale kazne također su opisane u Zakonu o računovodstvu i kreću se u rasponu od 10.000 HRK do 500.000 HRK. U praksi te se kazne ne primjenjuju.

66. **Ne postoji djelotvoran mehanizam provođenja zahtjeva za podnošenje potpunih financijskih izvješća u Sudskom registru.** To je u suprotnosti s izmijenjenom Prvom direktivom EU-a o pravu trgovačkih društava i pokazuje općenito pomanjkanje zahtjeva za korisnika financijskih izvješća.

III. RAČUNOVODSTVENI STANDARDI U PRAKSI

67. **Tim ROSC-a pregledao je uzorak financijskih izvješća izrađenih u skladu s MSFI*.** Odabrana financijska izvješća bila su za financijsku godinu 2005. To pokazuje da se na uzorak primjenjivao stari režim ("MSFI 2000"), a ne novi režim "MSFI 2004". Međutim, neki subjekti (osobito banke) pridržavali su se ažuriranih MSFI kao dio računovodstvene politike grupe bez izrade dvaju kompleta financijskih izvješća. Upotrebljavan je uzorak izabranih financijskih izvješća koje je upotrebljavao, tim ROSC je odredio na temelju prosudbe. Međutim,

²⁴ Uvodna izjava 16 Uredbe EC 1606/2002, inače poznate kao Uredba o MRS.

zbog male veličine uzorka, ishod se ne može smatrati reprezentativnim za sva hrvatska društva, osobito u nebankarskom financijskom sektor gdje je pregledano samo po jedno financijsko izvješće subjekata u osiguranju, mirovinskim društvima i investicijskim fondovima. Zbog toga, nalazi, iako korisni za upućivanje na potencijalne sustavne probleme u financijskom izvješćivanju, odnosit će se samo na nedostatke pronađene u financijskim izvješćima određenih društava. Valja napomenuti da je uzorak obuhvaćao financijska izvješća za financijsku godinu 2005, što znači da novi Zakon o računovodstvu (i Zakon o reviziji) još nije bio na snazi. To znači da su financijska izvješća trebala biti pripremana pomoću "MSFI 2000", a ne "MSFI 2004" koji su usvojeni u prosincu 2006. Međutim, kako je već spomenuto, ni "MSFI 2000" ni "MSFI 2004" ne mogu se smatrati kao da su uredno usklađeni s MSFI na dan izrade bilance za financijsku godinu 2005.

Pomanjkanje usklađenosti:

68. **U svrhu ocjenjivanja pomanjkanja usklađenosti, tim ROSC-a pregledao je 15 kompleta revidiranih financijskih izvješća.** Oni su uključivali 5 banaka, 7 društava u realnom sektoru, jedno društvo za osiguranje, jedan investicijski fond, kao i jedan mirovinski fond. 14 revizorskih izvješća bilo je pozitivno, a 1 nepovoljno (mišljenje s rezervom). Rezultati pregleda navedeni su dolje.

A. Tvrteke realnog sektora

69. **Financijska izvješća sedam društava u realnom sektoru bila su pripremljena u skladu s MSFI* i bila su revidirana u skladu s MRS.** Financijska izvješća izgledala su općenito razumne kvalitete, ali velik dio teksta računovodstvenih politika i napomena izgleda standardno, možda i na temelju modela financijskih izvješća koja su dostavile revizorske tvrtke. Nekoliko društava objavilo je računovodstvene politike za događaje i transakcije koje ona nisu imala. To može izazvati sumnju u vezi s razumijevanjem MSFI* i financijskih izvješća.

70. **Utvrđena su sljedeća područja neusklađenosti sa standardima od strane tvrtaka realnog sektora:**

- a. MRS 1, *Prezentiranje financijskih izvješća*. Konsolidirano izvješće o prihodima prikazuje "neto financijske izdatke". MRS 1 ne dozvoljava prebijanje prihoda i izdataka na takav način.
- b. MSFI 3, *Poslovne kombinacije*. U jednom društvu koje je uključeno u uzorak nisu se priznala rezerviranja. Zbog toga što priznavanje stečenih obveza MSFI 3 zabranjuje. U pregledu drugog društva u uzorku, financijska izvješća nisu odgovarala zahtjevima MSFI 3 u vezi s priznavanjem odredaba o restrukturiranju i goodwill-a.
- c. MRS 16, *Nekretnine, postrojenja i oprema*. Jedno društvo u uzorku prodalo je imovinu prema glavnici (*carrying amount*) po revaloriziranom iznosu. Pri prodaji društvo je poništilo revalorizacijsku pričuvu u vlasničkom kapitalu terećenjem nekretnine. Kao rezultat, dobit na prodaji je razlika između prihoda od prodaje i cijene imovine. To nije u skladu sa MRS 16. MRS 16 ne dopušta promjenu u revalorizaciji. On zahtijeva da dobit na prodaju bude izračunata kao razlika između sredstava dobivenih prodajom i glavnice na temelju revaloriziranog iznosa. Revizorsko mišljenje o ovom slučaju je s pravom nepovoljno.
- d. MRS 27, *Konsolidirani financijski izvještaji i računovodstvo ulaganja u podružnice*. U nekim slučajevima zabilježeno je da nema konsolidiranja,

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuju MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

što, izgleda, nije u skladu s MRS 27 (koji zahtijeva konsolidaciju do dana prodaje).

71. **Osim specifične neusklađenosti navedene u gornjem stavku, u pregledu je navedeno da postoje manji problemi u vezi s mjerenjem primljenih zajmova na strani potraživanja (MRS 39), kapitalizacije troškova razvoja (MRS 38) i diskontiranih operacija (MSFI 5).** Ni jedan od problema neusklađenosti navedenih u pregledu nije izgledao dovoljno ozbiljan da bi materijalno utjecao na korisnost financijskih izvješća. To stajalište dijele revizori društva jer su šest od sedam revizorskih mišljenja bila pozitivna s obzirom na usklađenost s MSFI* i drugim pitanjima.

B. Pravni subjekti financijskog sektora

72. **Kvaliteta financijskih izvješća banaka bila je relativno visokog standarda, čak i u usporedbi s onima u inozemstvu.** Svih pet kompleta bankovnih financijskih izvješća uključenih u uzorak koji je pregledan imala su pozitivno revizorsko mišljenje. Međutim, dva revizorska mišljenja nisu upućivala na usklađenost s MSFI*, nego na zakonom propisanu usklađenost. U praksi, financijska izvješća svih banaka revidiraju lokalne tvrtke članice velikih međunarodnih mreža revizorskih tvrtaka.

73. **Banke moraju računati rezerviranja za potencijalne gubitke po kreditima u skladu sa zahtjevima HNB-a, što sugerira da sadašnja zabilježena rezerviranja nisu sukladna s načelima za umanjenje vrijednosti prema MRS 39.** Pravilo HNB-a zahtijeva da banke izračunaju rezervacije za neidentificirane gubitke između 0,85 i 1,20 posto precizno definiranog iznosa ukupne aktive. Ta metodologija može biti adekvatna za regulatorne ili prudencijalne zahtjeve, ali nije sukladna s MRS 39, koji zahtijeva da se rezervacije za predviđene gubitke po kreditima izračunaju kao razlika između glavnice aktive i sadašnje vrijednosti procijenjenih budućih tijekova gotovine (isključujući buduće zajmovne gubitke koji nisu postojali) umanjena za originalnu efektivnu kamatnu stopu financijske imovine. Banke upotrebljavaju te propise ne samo za prudencijalno izvješćivanje, nego i u izradi svojih financijskih izvješća opće namjene.

74. **Predstavnici HNB-a izrazili su svoju veliku zabrinutost zbog potencijalne neusklađenosti s Direktivom o bankovnim računima.** Izgled dokumenata u financijskim izvješćima u sklopu MSFI* nije u potpunosti usklađen s izgledom dokumenata za prikazivanje prema Direktivi o bankovnim računima (izvještajima).

75. **Financijska izvješća subjekata iz financijskog sektora pokazuju neke naznake neusklađenosti:**

- U nekim financijskim izvješćima opis osnove za izradu (MRS 1) ne postoji ili nije primjeren;
- Primjeri upotrebe “nekonsolidiranih financijskih izvješća” nisu jasni;
- Razlike u stranoj valuti o financijskim instrumentima “raspoloživo za prodaju” izgleda da nisu u skladu s MRS 21, *Učinci promjena u deviznim tečajevima*;
- Dane su neadekvatne informacije u vezi s najmovima; i
- Nije bilo svih objava o izvješćivanju o rezerviranju.

76. **Računovodstvene politike za opisivanje klasifikacije ulaganja i računovodstveni tretman dobiti i gubitaka fer vrijednosti općenito nisu objavljeni kako se traži prema MRS 39.** Neki zahtjevi za objavu MRS 39 nisu bili u potpunosti ispunjeni, uključujući:

- Detalje i objašnjenja analize osjetljivosti financijskih instrumenata koji nedostaju;

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuju MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

- Tekuća rezerviranja za zajmove koji ne donose povrat; i
- Nedosljedna primjena metode efektivne kamate.

77. **Dobiven je samo jedan komplet financijskih izvješća društva za osiguranje.** Općenito, financijska izvješća bila su dobre kvalitete. Društvo za osiguranje čija su financijska izvješća pregledana ovisno je društvo međunarodne grupacije i imat će dodatne zahtjeve za interno izvješćivanje. Najvažniji MSFI* za društva za osiguranje je MSFI 4, koji sadrži detaljne zahtjeve za objavu. Zabilježena su sljedeća područja neusklađenosti:

- Iako je društvo podnijelo detaljne informacije o poslovima osiguranja, neki kvalitativni zahtjevi nisu objavljeni na odgovarajući način, npr. promjene u pretpostavkama i utjecaju na obvezu osiguranja/plaćanja
- Za neosigurateljne aktivnosti, uključujući aktivnosti ulaganja, nedostajalo je više objavljivanja informacija u području odgođenog poreza, mirovina i financijskih instrumenata

Iako su općenito financijska izvješća društva bila u skladu s MSFI*, nisu sva mjerenja izgledala u skladu s MSFI* i izgleda da postoji značajan prostor za poboljšanje otkrivanja koja propisuje MSFI*.

78. **Predstavnici HANFA-e izrazili su svoj veliku zabrinutost u pogledu problema potencijalne neusklađenosti s Direktivom o financijskim izvješćima društava za osiguranje.** Izgled dokumenta za financijska izvješća u sklopu MSFI* nije potpuno u skladu s prikazanim izgledom dokumenata prema Direktivi o financijskim izvješćima društava za osiguranje.

79. **Kvaliteta financijskih izvješća mirovinskih i investicijskih fondova koja su uključena u uzorak pokazala su određeni broj mogućih neusklađenosti.** U nekim slučajevima, korisnici tih financijskih izvješća ne bi mogli donijeti odluku na temelju potrebnih informacija, ili još gore, mogli bi biti navedeni na krivi trag u procesu odlučivanja. Primjeri moguće neusklađenosti koji su zabilježeni uključuju:

- financijska izvješća pregledanih investicijskih fondova upućivala su na potencijalno upitne računovodstvene postupke. U nekoliko slučajeva ulaganja su klasificirana kao ulaganja koja se drže do dospijeca prema MRS 39. Iako ta klasifikacija može biti primjerena za mirovinske fondove u sadašnjoj situaciji rasta, čini se da takvi postupci u "normalnim" investicijskim fondovima neće biti sukladni načelima postavljenim u klasifikaciji prema MRS 39.
- Revizorsko mišljenje o pregledanim financijskim izvješćima mirovinskih fondova nisu se odnosila na specifični okvir financijskog izvješćivanja koji je primijenjen.

IV. REVIZIJSKI STANDARDI PREDVIĐENI ZAKONOM I NJIHOVA PRIMJENA U PRAKSI

80. **Prema Zakonu o reviziji, Hrvatska revizorska komora odgovorna je za prevođenje i objavljivanje MRS.** Prevođenje novog i izmijenjenog i dopunjenog MRS je u tijeku i Komora planira dovršiti prevođenje i objaviti potpuni komplet MRS u Narodnim novinama 2007. Budući da će potpuni komplet MRS službeno stupiti na snagu tek nakon što se objavi u Narodnim novinama, trenutno ne postoje nikakvi revizijski standardi na snazi u Hrvatskoj. Sadašnje prevođenje Etičkog kodeksa temelji se na priručniku IFAC-a iz 2005. Revizorska komora planira prevesti i objaviti Etički kodeks za profesionalne knjigovođe koji je izdao IFAC u kalendarskoj godini 2007. Nakon objavljivanja MRS i Etičkog kodeksa, MRS i Kodeks će stupiti na snagu u Republici Hrvatskoj.

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuju MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

81. **U nekoliko slučajeva revizorska mišljenja u financijskim izvješćima uključenih u uzorak subjekata financijskog sektora upućivala su na zakonom propisane zahtjeve, a ne na MSFI u njihovom revizorskom mišljenju.** To će vjerojatno biti tako zbog toga što financijska izvješća pravnih subjekata od javnog interesa nisu bila potpuno usklađena s najnovijim MSFI, nego s hrvatskim zakonskim zahtjevima koji ne zahtijevaju usklađenost s najnovijim MSFI.

V. PERCEPCIJE KVALITETE FINANCIJSKOG IZVJEŠĆIVANJA

82. **Postoji opća percepcija da bi korporativno financijsko izvješćivanje trebalo više zadovoljiti potrebe poreznih vlasti nego potrebe ostalih korisnika, uključujući ulagače i vjerovnike.** ROSC za računovodstvo i reviziju u Hrvatskoj iz 2002. naglasio je potrebu za svrsishodnom upotrebom financijskih izvješća pri tržišno orijentiranom odlučivanju, ali se u praksi to nije značajnije promijenilo.

83. **Mnogi „izrađivači“ i korisnici financijskih izvješća vjeruju da hrvatski zakonodavni okvir zahtijeva usklađenost s MSFI*.** Međutim, kako se navodi u cijelom ovom izvješću, u Hrvatskoj je obvezna upotreba zastarjelih standarda. Rezultat toga je da Hrvatska ne primjenjuje MSFI jer upotrebljava nepotpune i zastarjele standarde.

84. **Postoji vrlo ograničena raspoloživost objavljenih financijskih izvješća u Hrvatskoj.** Sadašnji zahtjevi za podnošenje i objavljivanje financijskih izvješća nisu u skladu s međunarodnom najboljom praksom u tom području. Sveukupna razina transparentnosti i objavljivanja u hrvatskom korporativnom i nebankarskom sektoru još uvijek nisu zadovoljavajući, i, općenito, bankari i ostali potencijalni korisnici financijskih informacija ne smatraju da mogu „vjerovati“ financijskim izvješćima potencijalnih zajmoprimaca. Štoviše, Hrvatska uredno ne provodi zahtjev za podnošenjem financijskih izvješća, a to je u suprotnosti s izmijenjenom Prvom direktivom o pravu trgovačkih društava.

85. **Interesne grupe vjeruju da bi financijska izvješća opće namjene izrađena prema MSFI* trebala istodobno ispuniti zahtjeve ulagača, potrebe za nadzorom i porezne potrebe.** Međutim, različite namjene financijskog izvješćivanja i razlikovanja tih svrha u skladu s veličinom ili vrstom društva to ne omogućuju. Takav jednoobrazni pristup ponekad dovodi do suprotnih zahtjeva za financijskim izvješćivanjem, što se može pogoršati sada kad su FRC i nadzorna tijela ovlaštena za „tumačenje“ MSFI* i za uređenjem oblika i sadržaja MSFI* financijskih izvješća. Tim ROSC-a svakako preporučuje razlikovanje različitih svrha izvješćivanja/podnošenja. Nije vjerojatno da se prudencijalno izvješćivanje i zahtjevi za izvješćivanje opće namjene (primjena potencijalno promjenljivih načela mjerenja MSFI) mogu ispuniti upotrebom jedinstvenog kompleta računovodstvenih politika.

86. **Postoje osjetljivi odnosi između lokalnih tvrtki članica velikih međunarodnih mreža i ostalih revizorske tvrtki.** Do sada su lokalne tvrtke članice velikih međunarodnih mreža financirale Revizorsku komoru, budući da se financiranje uglavnom temelji na udjelu u prihodima od naknada tvrtaka članica. Međutim, lokalne tvrtke članice velikih međunarodnih mreža nemaju predstavnika u upravnom odboru Komore i osim toga imaju ograničena glasačka prava u Skupštini. Svaka revizorska tvrtka ima jedan glas u Skupštini neovisno o broju revizora koje zapošljava.

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuje MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

87. **Interesne grupe u Hrvatskoj su izrazile želju za pojednostavljanjem zakona koji uređuju financijsko izvješćivanje s obzirom na mala i srednja poduzeća.** U tom kontekstu FRC je započeo proces izrade računovodstvenih standarda za mala i srednja poduzeća. Nadalje, interesne grupe bi radije podnosile financijska izvješća jednom centraliziranom registru umjesto različitim institucijama, kao što je Državni zavod za statistiku, HANFA, Hrvatska narodna banka i porezne vlasti.

VI. PREPORUKE O POLITICI

88. **Hrvatska je nedavno uvela razmjerniji regulatorni i institucionalni okvir za financijsko izvješćivanje i reviziju, ali preostaju izazovi izgradnje i jačanja odgovarajućih institucija za uredno uvođenje i provedbu svih zahtjeva *acquis communautaire-a* u vezi s financijskim izvješćivanjem i revizijom.** Preporuke ovog ROSC-a međusobno su povezane i uzajamno se podupiru i također su koncipirani tako da zajedno poboljšaju okruženje za korporativno financijsko izvješćivanje u Hrvatskoj. Kritični faktori uspjeha za provedbu uključuju vodstvo s najviših razina vlasti, uz iskorištavanje sadašnje volje za promjenom i uravnoteženjem poticaja i destimulacija za usklađenost sa zahtjevima financijskog izvješćivanja. Ovo izvješće preporučuje da zakonodavac ili druge zainteresirane strane:

89. **Zakonom propisani okvir**

- Osiguraju da Hrvatska uvede kao obveznu upotrebu ažurnih i potpunih MSFI.
- Pažljivo pregleda postojeće razlike između hrvatskog zakonskog okvira i *acquis communautaire-a* kako bi uvela i provela punu usklađenost s *acquis communautaire-om*²⁵.
- Osigura usklađenu primjenu MSFI s procesom u EU.
- Izbaci zahtjev da je za status ovlaštenog zakonom propisanog revizora potrebno državljanstvo RH.
- Ponovno razmotriti primjerenost zahtjeva za četverogodišnju rotaciju bankovnih revizora.
- Ažurirati zakone da bi se jasno naznačile ovlasti regulatornih tijela za uvođenje računovodstvenih i revizijskih standarda da bi se preispitao raspon sankcija koje su trenutno na raspolaganju za destimulaciju neusklađenosti.

90. **Objavljivanje**

- Osigurati javnu dostupnost potpunih kompleta financijskih izvješća (uključujući bilješke) za *pravne subjekte od javnog interesa*²⁶ umjesto FINA-inih sažetaka od dvije stranice ključnih financijskih podataka.
- Uvesti sankcije na neobjavljivanje financijskih izvješća od strane društava.

91. **Računovodstvo**

- Izraditi i usvojiti računovodstvene standarde za mala i srednja poduzeća.
- Uspostaviti proces stalnog i održivog prevođenja i usvajanja za MSFI*.
- HNB i HANFA trebaju uskladiti svoje pristupe za povezivanje prudencijalnog izvješćivanja i financijskog izvješćivanja opće namjene s onima u Odboru Europskih regulatora za vrijednosne papire (CEBS) i Odboru Europskih nadzornika osiguranja i profesionalnih mirovina (CEIOPS).

²⁵ Vidjeti *Corporate Sector Accounting and Auditing within Acquis Communautaire*, publikacija Svjetske banke iz ožujka 2007.

²⁶ Ekvivalentni zahtjevi postoje u državama članicama EU-a, kako je navedeno u Četvrtoj i Sedmoj direktivi EU-a o pravu trgovačkih društava, te u Direktivi o transparentnosti.

* Hrvatska propisuje korištenje prevedenih zastarjelih standarda i stoga ne primjenjuju MSFI (budući da standardi nisu ni aktualni niti potpuni).

92. **Revizija**

- Uspostaviti proces stalnog i održivog prevođenja i usvajanja za MRS i IFAC-ov Etički kodeks.
- Uspostaviti vanjski sustav osiguranja kvalitete i disciplinski sustav za revizore podložan javnom nadzoru.
- Osigurati javnu elektroničku registraciju zakonom propisanih revizora i revizorskih tvrtki pri Revizorskoj komori.
- Izbaciti “minimalne” naknade po obavljenim uslugama (angažmanima) kako su uvedeni prema Zakonu o revizorskoj komori.
- Razmotriti korištenje modela uprave za nadzor revizije za razliku od nadzora Ministarstva financija.

93. **Praćenje i provođenje**

- HANFA bi trebala nastaviti jačati svoje institucionalne kapacitete kako bi djelotvorno pratila i provodila zahtjeve za financijsko izvješćivanje za subjekte koje uređuje.

94. **Izobrazba i obuka**

- Ažurirati sveučilišni nastavni plan i program i opremiti sveučilišta tako da se za izobrazbu o računovodstvu i reviziji osiguraju dovoljni i najnoviji materijali za obuku.
- Olakšati opsežan program obuke za izrađivače, korisnike, revizore i regulatorna tijela.
- Uspostaviti programe stalnog stručnog usavršavanja (CPD) za računovođe i revizore.